

Lacković, Patricija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:962610>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Studijski centar za javnu upravu i javne financije

Patricija Lacković

Završni rad

DRŽAVNE MATICE

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Barbara Preložnjak

Zagreb, 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Patricija Lacković, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Patricija Lacković, v.r.

SAŽETAK

Državne matice imaju izuzetno važnu ulogu u pravnom sustavu i društvu jer su one temeljne evidencije o osobnom statusu građana. Rad započinje opisivanjem povijesnog konteksta i procesa prijelaza s crkvenih na državne matice, naglašavajući značaj tih promjena. Nadalje, u radu je analiziran pojam državnih matica, kako se upisuju podaci u njih, koje se vrste matica razlikuju te koje se sve potvrde i izvaci mogu izdati na temelju upisa u maticu. Zaključno, detaljno se razrađuje uloga matičara u vođenju matica, kao i sankcija koje su predviđene uslijed nepravilnog obavljanja njihove dužnosti. Cilj ovog rada je pružiti detaljan uvid u funkcije i važnost državnih matica u pravnom sustavu i svakodnevnom životu građana.

Ključne riječi: matične knjige, državne matice, matica rođenih, matica vjenčanih, matica umrlih, matičar

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. RAZVOJ DRŽAVNIH MATICA	2
3. DRŽAVNE MATICE.....	5
3.1. Tko vodi državne matice?	5
3.2. Upis podataka u državne matice	6
4. VRSTE DRŽAVNIH MATICA.....	10
4.1. Matica rođenih	10
4.2. Matica vjenčanih	13
4.2.1. Registri istospolnih zajednica	16
4.3. Matica umrlih	18
5. POSTUPANJE S DRŽAVNIM MATICAMA I SPISIMA TE UVID U MATICU	21
6. IZVACI I POTVRDE IZ DRŽAVNIH MATICA.....	23
7. OVLASTI I DUŽNOSTI MATIČARA.....	27
7.1. Ovlasti i dužnosti matičara kod sklapanja braka	30
8. ODGOVORNOST MATIČARA	33
8.1. Stegovna odgovornost	34
8.2. Materijalna odgovornost	35
8.3. Kaznena odgovornost	36
9. ZAKLJUČAK	37
POPIS LITERATURE	38
POPIS ILUSTRACIJA	41

1. UVOD

Državne matice su ključne evidencije o osobnim stanjima građana u Republici Hrvatskoj. Obuhvaćaju upise činjenice rođenja, sklapanja braka i smrti. Povijesni razvoj državne matice, njena pravna regulativa te važnost za građane i institucije neki su od razloga koji ovu temu čine pogodnom za istraživanje. Ovaj završni rad započinje povijesnim pregledom razvoja i organizacije državnih matice, a čiji je razvoj rezultat dugog povijesnog procesa tijekom kojeg su se mijenjali pravni okviri u skladu s potrebama društva i razvojem tehnologije. Početak vođenja matičnih knjiga veže se uz crkvene vlasti gdje su svećenici imali važnu ulogu prilikom evidentiranja činjenice rođenja, sklapanja braka i smrti. U kasnijim stoljećima, pogotovo u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, ulogu vođenja državnih matice na sebe preuzimaju državni organi te se time označava jedan od ključnih koraka prema modernizaciji.

U radu se nadalje obrađuje u čijoj je nadležnosti vođenje matice te na koji se način one vode. Upis podataka u matice obavlja se na tri načina: temeljni upis, naknadni upis i bilješke te upis činjenica nastalih u inozemstvu. Osoba zadužena za upisivanje prijavljenih podataka je matičar koji ima posebnu odgovornost. Detaljno su prikazane tri vrste matice koje postoje, a odnose se na maticu rođenih, vjenčanih i umrlih. Načini upisivanja podataka u matice, odnosno koji se podaci unose u temeljni, a koji u naknadni upis i bilješke, opisano je u istom poglavlju. Uvid u matice ostvaruje se prema zakonskim odredbama, a u radu je detaljno razrađeno tko sve može pristupiti podacima. Budući da se o upisanim činjenicama mogu izdati izvaci i potvrde, detaljno je opisan postupak i način izdavanja navedenoga te tko sve ima pravni interes, a naglasak se također stavlja i na usluge koje su dostupne putem sustava e-Građani putem kojih se na jednostavniji način mogu pribaviti određeni izvaci i potvrde.

U posljednjem dijelu rada, naglasak se stavlja na državnog službenika ovlaštenog za vođenje državnih matice, a to je matičar. Obrađuju se temeljne ovlasti i dužnosti, ali i način na koji matičar za svoj rad može odgovarati; stegovno, materijalno i kazнено. Cilj ovog rada je pružiti analizu sustava državnih matice, objasniti njihovu važnost za građane te pobliže pojasniti s kojim se to sve dužnostima i izazovima susreću matičari u svom svakodnevnom radu.

2. RAZVOJ DRŽAVNIH MATICA

Tijekom povijesti, razvoj državnih matica prolazio je nekoliko faza na što su utjecale društvene i političke promjene. Naziv matica potječe iz srednjeg vijeka, a dolazi od riječi matrix, -icis, f. koja označuje ženskog roditelja, tj. maticu. Od srednjeg vijeka matricula znači i popis ljudi po različitim skupinama, najčešće bratovštinama, vjerskim i cehovskim udrugama. Naziv matricula dobivaju knjige u kojima se registriraju različiti podaci, i to u prvoj polovici 17. stoljeća, a dvorskim dekretom od 22. veljače 1722. nazivaju se matičnim knjigama.¹

U početku su matice bile vođene kao crkvene knjige u kojima su svećenici evidentirali činjenice rođenja, sklapanja braka i smrti.² Najvažnija od njih je bila matična knjiga rođenih u koju su se unosile sve statusne promjene. Osim evidentiranja navedenih činjenica, važne su kao povijesni izvor za porijeklo i raširenost obitelji, migraciju stanovništva, natalitet, mortalitet i slično, ali su se i bilježile neke činjenice poput poplava i epidemija te zaraznih bolesti. Matične knjige su također imale veliku važnost prilikom sklapanja brakova kako bi se lakše uočile ženidbene zapreke. Sustavno vođenje matičnih knjiga krštenih i vjenčanih rezultiralo je otklanjanjem mogućnosti sklapanja brakova između krvnih ili duhovnih rođaka, odnosno kumova.³ Glavnu ulogu u vođenju matičnih knjiga imale su razne vjerske organizacije, kao i državna vlast koja je u prošlosti postojala.

Zapisi o vjerskim matičnim knjigama potječu iz ranokršćanskih vremena, s prvim poznatim primjerima iz 3. stoljeća nove ere, dok najstarije poznate, ali i sačuvane matične knjige potječu iz Francuske⁴. Popisi krštenih i umrlih vjernika, a kasnije i vjenčanih, čuvani su u crkvenim arhivama kao javne isprave nakon što je crkva stekla slobodu Milanskim ediktom iz 313. godine.⁵ Na području Hrvatske, točnije Slavonije, najstarija sačuvana matična knjiga potječe iz 1686. godine, odnosno vođena je od 1686. godine pa sve do 1717., a radi se o matici krštenih župe sv. Roka u Virovitici.⁶

¹ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 7.

² Nazivale su se i župskim knjigama koje su župnici vodili u okviru svojih dužnosti.

³ Cik, N., *Crkvene matične knjige kao izvor za povijesna istraživanja*, na primjeru župe Đurđevac, *Pro tempore*, (10/11), 2016., str. 238., Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/185369>

⁴ Najstarija sačuvana knjiga krštenih u Francuskoj datirana je 1451., a nalazi se u Bretagni.

⁵ Sršan, S., *Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku*, *Arhivski vjesnik*, 30, 1987. str. 89., Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/179126>

⁶ Skenderović, R., *Smrtnost nekrštene novorođenčadi kao problem u istraživanju nataliteta i mortaliteta katoličkih zajednica u Slavoniji, Srijemu i Baranji tijekom 18. stoljeća*, *Scrinia Slavonica*, 16, 2016., str. 148. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/177185>

Tridentskim koncilom (1545.-1563.) doneseni su opći propisi prema kojima je svaki župnik bio dužan voditi knjigu krštenih, vjenčanih, krizmanih, stanje duša te knjigu umrlih na području na kojem je djelovao. Postoji nekoliko osnovnih razloga zbog kojih su na Tridentskom koncilu uvedene matične knjige. Budući da je to bilo doba reformacije, evidencijom katolika u matičnim knjigama željela se dokazati pripadnost katoličkoj Crkvi, ali i izbjeći veze između katolika i pripadnika drugih vjera. Osim toga, matične knjige su veliku važnost imale prilikom sklapanja brakova jer su se lakše mogle uočiti ženidbene zapreke. Sustavno vođenje matičnih knjiga rođenih i vjenčanih otklonilo je mogućnost sklapanja brakova između krvnih ili duhovnih rođaka, odnosno kumova.⁷

Rimski obrednik je⁸ 1614. godine propisao obvezu vođenja matičnih knjiga.⁹ Tom se odredbom župnike obvezuje na vođenje i brižno čuvanje knjiga krštenih i vjenčanih, a od 1579. na temelju Ordonanse obveza se proširuje i na vođenje evidencija o umrlim osobama.¹⁰ Josip II. (1780.–1790.) patentom od 20. veljače 1784. priznao je rimokatoličkim maticama državnopravni karakter javnih isprava.¹¹ Ovaj jozefinistički sustav crkvenog prava bio je na snazi sve do 1855. godine, kada je sklopljen konkordat između Svete Stolice i Bečkog dvora, koji je vrijedio i za područja Hrvatske i Slavonije. Konkordat je ukinut već 1874. godine. Kako bi se spriječio gubitak matičnih knjiga, vodili su se i duplikati¹². Njih su ovjeravali dekani te su ih slali biskupima koji su provodili nadzor nad njima. Ovakav pristup državnim maticama potrajao je sve do raspada Austro-ugarske Monarhije, odnosno do 1918. godine.¹³

U razdoblju od 1848. do 1857. matice su pisane hrvatskim jezikom, a od 1858. do 1877. latinskim jezikom. Naredbom Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade Kraljevine

⁷ Cik, N., Crkvene matične knjige kao izvor za povijesna istraživanja, na primjeru župe Đurđevac, Pro tempore, (10/11), 2016., str. 238., Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/185369>

⁸ *Rituale Romanum*

⁹ Sršan, S., Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku, Arhivski vjesnik, 30, 1987., str. 89.-90., Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/179126>

¹⁰ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 6.

¹¹ Milić, A., Matične knjige vojnih osoba u Hrvatskom državnom arhivu, Arhivski vjesnik, 58, 2015., str. 3., Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/287255>

¹² Parice.

¹³ Sršan, S., Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku, Arhivski vjesnik, 30, 1987., str. 96., preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/179126>

Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 11. studenog 1877. određeno je da se sve matice od 1. siječnja 1878. kod svih župa moraju voditi službenim hrvatskim jezikom.¹⁴

Prema Vidovdanskom ustavu iz 1921. u Kraljevini SHS, odnosno Kraljevini Jugoslaviji, bila je zajamčena sloboda vjeroispovijesti. Priznate vjerske zajednice mogle su samostalno uređivati svoje poslove u okviru zakona. Katolička crkva nije uspjela postići konkordat s državom jer prijedlog iz 1937. nije prihvaćen. Kraljevina Jugoslavija zadržala je zakonske odredbe o matičnim knjigama iz Austro-Ugarske, bez jedinstva u vođenju matica. Iako je država regulirala matice, vođenje je ostalo u nadležnosti crkvenih tijela, osim u Banatu, Bačkoj, Baranji i Međimurju, gdje su od 1895. postojale i državne matične knjige vođene po točno određenim rubrikama do 1941. godine.¹⁵

Zakonom o državnim matičnim knjigama iz FNR Jugoslavije iz 1946. uvedeno je vođenje matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih kod državnih matičnih ureda, neovisno o pripadnosti. Ovaj trenutak označava vođenje matičnih knjiga za područje cijele Jugoslavije, neovisno o vjeri, narodnosti i spolu. Organi državne vlasti preuzeli su dotadašnje matične knjige i predali ih državnim službenicima u matične urede kako bi se olakšao posao samih matičara. Što se tiče zakona kojim se reguliralo područje državnih matica, 1946. donesen je Zakon o braku kojim je uveden obvezni građanski brak na cijelom području Jugoslavije. Na taj način je brak prešao iz nadležnosti crkve u nadležnost države. Osim toga, u nadležnosti države je bilo vođenje i izdavanje podataka o rođenju, vjenčanju, smrti, kao i upisivanje tih činjenica. Državne matice su tada imale značaj javnih knjiga, dok se izvodima iz njih priznaje dokazna moć javnih isprava.¹⁶

Poslije 1946. godine, matične knjige počinju se voditi kod matičnih ureda. Matičnim knjigama koje su bile vođene od strane vjerskih službenika je stupanjem Zakona o matičnim knjigama iste godine priznata dokazna moć javnih isprava. Matični uredi su, u pravilu, matične knjige čuvali oko 100 godina, dok su one starije predane Državnom arhivu u Zagrebu.¹⁷

Prolazeći kroz brojne promjene, državne matice su danas postale sastavni dio javne uprave koji je usmjeren na osiguranje transparentnosti i dostupnosti podataka građanima. Procesom

¹⁴ Milić, A., Matične knjige vojnih osoba u Hrvatskom državnom arhivu, Arhivski vjesnik, 58, 2015., str. 2., preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/287255>

¹⁵ Sršan, S., Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku, Arhivski vjesnik, 30, 1987., str. 96., preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/179126>

¹⁶ Sršan, S., Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku, Arhivski vjesnik, 30, 1987., str. 97., preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/179126>

¹⁷ Sršan, S., Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku, Arhivski vjesnik, 30, 1987., str. 98., preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/179126>

digitalizacije olakšano je vođenje matičnih knjiga, kao i dostupnost podataka te brzina izdavanja izvadaka i potvrda iz matica.

3. DRŽAVNE MATICE

Državne matice su evidencije o osobnim stanjima građana u koje se upisuju činjenice o rođenju, sklapanju braka te smrti, ali i drugi podaci koji su u neposrednoj vezi s tim činjenicama.¹⁸ Činjenice zabilježene u državnim maticama i one koje se njima dokazuju smatraju se istinitima dok se zakonom propisanim načinom ne dokaže suprotno. Državne matice, izvaci iz državnih matica i potvrde izdane na temelju državnih matica smatraju se javnim ispravama.¹⁹ Državne matice, odnosno one evidencije koje su u nadležnosti državnih tijela, relevantne su za dokazivanje činjenica koje su u njih upisane. Matice koje vode crkvena tijela u pravilu nisu od važnosti za pravni poredak.²⁰

3.1. Tko vodi državne matice?

Vođenje državnih matica, odnosno obavljanje poslova osobnih stanja građana²¹, u nadležnosti je upravnog tijela županije, odnosno Grada Zagreba.²² One se vode za svako naseljeno mjesto po matičnim područjima koje određuje Vlada Republike Hrvatske na prijedlog tijela državne uprave nadležnog za poslove opće uprave.²³ U Republici Hrvatskoj su matična područja uređena Uredbom o područjima matičnih ureda²⁴ kojom matična područja nazivom i ustrojstvom odgovaraju ustrojstvu općina i gradova sukladno zakonu kojim se određuju područja županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Matičnom području pripadaju sva naselja koja ulaze u sastav općine ili grada.²⁵ Matične urede vode nadležni državni službenici (matičari) koji imaju

¹⁸ Čl. 1. Zakona o državnim maticama, Narodne novine, br. 96/93, 76/13, 98/19, 133/22; dalje: ZDM

¹⁹ Čl. 2. ZDM

²⁰ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 15.

²¹ Podrazumijevaju pravni status odnosno pravnu situaciju oblikovanu u skup normi koje propisuju položaj određene osobe, određuju njezina prava i obveze u cjelini ili u određenoj oblasti društvenih odnosa.

²² Čl. 4. ZDM

²³ Čl. 3. ZDM

²⁴ Uredba o područjima matičnih ureda, Narodne novine, br. 2/98, 97/23

²⁵ Čl. 2. st. 2. i st. 3. Uredbe o područjima matičnih ureda

odgovornost u njihovu vođenju. Prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti moraju paziti na pravilno vođenje matice te na zakonom propisane rokove.

O osobnim stanjima građana vode se državne matice: matica rođenih, matica vjenčanih, matica umrlih. One se vode u elektroničkom obliku, a na obradu podataka primjenjuju se propisi kojima se uređuje zaštita osobnih podataka i informacijska sigurnost. Sastavni dio državnih matica su temeljni spisi na osnovi kojih se upisuju podaci u državne matice.²⁶

Tijelo državne uprave, odnosno Ministarstvo pravosuđa i uprave, utvrđuje i vodi jedinstveni informacijski sustav državnih matica te se brine za njegovo održavanje i nadogradnju te je voditelj zbirke osobnih podataka državnih matica sukladno propisima kojima se uređuje zaštita osobnih podataka.²⁷

Državne matice su se u Republici Hrvatskoj sve do 2013. godine vodile kao knjige, no to je promijenjeno donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim maticama. Sve do tada, matice su se vodile u dva primjerka. Prvi primjerak zvao se izvornik koji je čuvao matičar, a drugi parica koji se čuvao kod županijskog, odnosno gradskog ureda Grada Zagreba nadležnog za poslove opće uprave. Tako je izmjenama 2013. godine uvedeno elektronsko vođenje državnih matica, koje se smatra jednom od važnijih izmjena, dok se matica vjenčanih vodi dodatno na propisanom obrascu koji se ispisiuje tintom.²⁸ Modernizacija i brzina, umreženost svih matičnih ureda, odnosno područja, te jednoobraznost iskazivanja podataka neki su od razloga koji su doveli do elektronskog vođenja matica.²⁹ Navedena odredba o načinu sklapanja braka nije dugo zaživjela jer je već Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o državnim maticama 2019. godine brisana.

Iako se danas obavljanje poslova državnih matica odvija elektronskim putem, one matice u kojima je zadnji upis stariji od 100 godina čuva Hrvatski državni arhiv.³⁰

3.2. Upis podataka u državne matice

Zakonom o državnim maticama propisano je koje se sve činjenice upisuju u državne matice, a one uključuju: upis činjenice rođenja, sklapanja braka te smrti, kao i ostale podatke koje zakon zahtijeva. U državnim maticama činjenice mogu biti upisane na temelju tri načina, i to:

²⁶ Čl. 5. ZDM

²⁷ Čl. 4. ZDM

²⁸ Razlog proizlazi iz toga što se žena i muškarac nakon sklapanja braka moraju vlastoručno potpisati u maticu vjenčanih.

²⁹ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 16.

³⁰ Čl. 7. ZDM

temeljnim upisom, naknadnim upisom i bilješkama te temeljnim upisom činjenica nastalih u inozemstvu.

Prije stupanja na snagu navedenih izmjena zakona u prošlom poglavlju, vrijedio je provedbeni propis, odnosno Naputak za provedbu Zakona o državnim maticama i upisu posvojenja u državne matice. Naputak je sadržavao odredbe o načinu vođenja matica koje sada više nisu primjenjive zbog uvođenja elektronskog vođenja matica, a vrijedile su samo u odnosu na maticu vjenčanih gdje su se pojedini podaci upisivali ručno, odnosno trajnom tintom. Prateći proces digitalizacije, Ministarstvo pravosuđa i uprave donosi 2021. godine novi Naputak za provedbu Zakona o državnim maticama³¹ kojim je propisan način rada u vođenju državnih matica, pravo uvida u državne matice i spise te način izdavanja isprava iz državnih matica.³² Na taj način Naputak je usklađen s trenutnim zakonom na snazi.

U državnu maticu podatke upisuje matičar matičnog područja kojem pripada naseljeno mjesto gdje se dogodila činjenica rođenja, sklapanja braka ili smrti.³³ Temeljni upisi činjenica rođenja, sklapanja braka i smrti upisuju se u odgovarajuću državnu maticu po rednim brojevima, koji počinju od broja jedan pa do broja kojim završava posljednji upis istekom te kalendarske godine. Obavljaju se, u pravilu, po redu prijave, odnosno po redu kojim su zaprimljena pismena³⁴ na temelju kojih se obavlja upis. Ako pismeno na temelju kojeg se obavlja temeljni upis ne stigne u godini u kojoj je datirano, odnosno činjenica upisuje se u državnu maticu one godine u kojoj je pismeno stiglo matičaru.³⁵

Prilikom svakog upisa upisuje se datum izvršenja upisa te osobno ime matičara koji je izvršio upis. Uz svaki naknadni upis i bilješku potrebno je upisati datum upisa bilješke te osobno ime matičara koji je bilješku upisao. Datum se piše arapskim brojevima, dok se sati pišu brojevima od 00 do 23, a minute od 00 do 59.³⁶ Matičar upisuje u državne matice samo one činjenice i podatke koji su mu prijavljeni, odnosno koje sadrži akt nadležnog tijela. Upis u državnu maticu matičar je dužan izvršiti bez odgode. Ako postoji osnovana sumnja da pojedini podaci koji se upisuju u

³¹ Naputak za provedbu Zakona o državnim maticama, Narodne novine, br. 117/21; dalje: Naputak

³² Čl. 1. Naputka

³³ Čl. 2. Naputka

³⁴ Pismeno je svaka javna isprava, npr. zapisnička izjava o priznanju očinstva, sudska presuda o razvodu braka, potvrda smrti i sl.

³⁵ Čl. 3. Naputka

³⁶ Čl. 4. Naputka

državnu maticu nisu točni ili na netočnost ukazuju podaci iz drugih službenih evidencija, matičar je prije upisa dužan provjeriti točnost tih podataka.³⁷

Ukoliko su podaci koji se moraju upisati nepotpuni, upis se može i odgoditi. U tom slučaju, matičar će pozvati prijavitelja da dopuni podatke. Ako se radi o podacima koji prijavitelju nisu poznati i ne mogu se pribaviti u postupku, matičar će izvršiti upis, a rubrike državne matice određene za upis tih podataka ostavit će nepopunjene. Ako se podatak određen za temeljni upis, koji je do zaključenja temeljnog upisa ostao nepopunjen, naknadno utvrdi, matičar će izvršiti upis tog podatka u odgovarajuću rubriku državne matice nakon izvršenog naknadnog upisa i bilješke o određenom podatku.³⁸

Prilikom upisa činjenice rođenja ili smrti u državnu maticu u rubriku „Primjedbe“ upisuje se podatak o prijavitelju, a prilikom upisa sklapanja braka podatak o osnovi upisa. Ako je prijavitelj fizička osoba, upisuje se ime, prezime, prebivalište prijavitelja i datum prijave. U slučaju da je prijavitelj pravna osoba, upisuje se naziv pravne osobe te brojčana oznaka i datum prijave. Ukoliko se rođenje, sklapanje braka, smrt i druge činjenice koje se upisuju u državne matice, upisuju u državnu maticu na temelju rješenja (ili drugog akta) nadležnog javnopravnog tijela, u rubriku „Primjedbe“ upisuje se podatak o osnovi upisa uz naznaku naziva javnopravnog tijela koje je donijelo rješenje na temelju kojeg se unosi upis u državnu maticu, brojčane oznake i datuma rješenja.³⁹

Ukoliko kod upisa stranke ne razumiju službeni jezik, takav upis će im se prevoditi putem sudskog tumača te se to bilježi u rubrici „Primjedbe“. U slučaju da je stranka ili svjedok nepismen ili se ne može potpisati, prilikom sastavljanja zapisnika potpisat će je druga pismena osoba, ali će ona naznačiti svoje osobno ime, adresu i broj identifikacijske isprave. Stranke koje su gluhe pročitati će upis. Strankama koje su gluhonijeme, a ne znaju ni čitati ni pisati, upis se mora objasniti putem tumača, odnosno prevoditelja znakovnog jezika ili druge osobe koja se s njima može sporazumjeti i to se bilježi u rubrici „Primjedbe“.⁴⁰

Matičar će po službenoj dužnosti provjeriti podatke osobnih stanja građana u evidencijama koje neposredno vodi, odnosno o kojima javnopravna tijela u Republici Hrvatskoj vode službenu evidenciju. Provjera podataka obavlja se uvidom u dostupne evidencije, a koriste se podaci

³⁷ Čl. 25. ZDM

³⁸ Čl. 5. Naputka

³⁹ Čl. 8. Naputka

⁴⁰ Čl. 9. Naputka

verificiranih upisa. Hrvatski državljani koji žele sklopiti brak u Republici Hrvatskoj, a nisu upisani u maticu rođenih, radi utvrđivanja njihovog osobnog stanja prije sklapanja braka trebaju se upisati u maticu rođenih u Republici Hrvatskoj. Za strane državljane kod sklapanja braka provjera osobnog stanja utvrđuje se na temelju isprave⁴¹ o rođenju, potvrde kojom se dokazuje slobodno bračno stanje i potvrde o nepostojanju zakonskih zapreka za sklapanje braka te da će brak biti priznat.⁴²

Nakon zaključenja temeljnog upisa, matičar smije samo na temelju rješenja nadležnog upravnog tijela: ispraviti greške, dopuniti podatke i poništiti upis ili bilješku. Ispravljeni podaci upisuju se u odgovarajuće rubrike matice, a u rubriku „Bilješke“ upisuje se koji je podatak ispravljen te naziv nadležnog tijela koje je donijelo rješenje, brojčana oznaka i datum rješenja. Dopunjeni podaci upisuju se u odgovarajuće rubrike matice, a u rubriku „Bilješke“ upisuje se koji je podatak dopunjen te naziv nadležnog tijela koje je donijelo rješenje, brojčana oznaka i datum rješenja. O poništenju upisa ili bilješke upisuje se bilješka o poništenju.

Sve promjene koje se odnose na činjenice rođenja, sklapanja braka i smrti, a nastale su ili su postale poznate nakon izvršenog temeljnog upisa, upisuju se kao bilješke. Uz bilješku se upisuje podatak o osnovi upisa te naziv javnopravnog tijela koje je donijelo rješenje (ili drugi akt) na temelju kojeg se upisuje bilješka, brojčana oznaka i datum rješenja (ili drugog akta), podatak o imenu i prezimenu matičara i datumu upisa bilješke te datum nastanka događaja. Kada je to odlučno za nastup određene činjenice, upisuje se i datum pravomoćnosti rješenja.⁴³

Upis u državnu maticu matičar mora verificirati.⁴⁴ Podatak o verifikaciji upisa kao i osobno ime matičara koji je verifikaciju izvršio moraju biti vidljivi u elektroničkom zapisu i ulaze u sadržaj isprave koja se izdaje. Na obrascu isprave na za to predviđenom mjestu iskazuje se ime matičara koji izdaje ispravu. Matičar koji je izvršio verifikaciju upisa odgovoran je za sadržaj isprave pripremljene za ispis, a matičar koji izdaje ispravu iz verificiranog upisa dužan je dodatno provjeriti sadržaj isprave.⁴⁵ Ako upis nije verificiran, isprava se ne može izdati.

⁴¹ Isprave ne smiju biti starije od tri mjeseca, osim ako na njima nije propisan drugi rok važenja za ovu svrhu.

⁴² Čl. 10. Naputka

⁴³ Čl. 12. st. 1. i 2. Naputka

⁴⁴ Verifikacija je potvrda da su svi upisani podaci točni i da se temeljem takvog upisa mogu izdati potvrde, a provodi ju matičar nadležnog matičnog ureda.

⁴⁵ Čl. 13. Naputka

4. VRSTE DRŽAVNIH MATICA

Državne matice u Republici Hrvatskoj obuhvaćaju matične knjige rođenih u kojima se evidentira činjenica rođenja, matične knjige vjenčanih u kojima se evidentiraju podaci o sklopljenim brakovima te matične knjige umrlih u kojima se evidentiraju podaci o smrtnim slučajevima. Što se tiče upisa takvih podataka, postoje dva načina koji se odnose na temeljni upis te na naknadi upis i bilješke. Kod temeljnog upisa se upisuje činjenica rođenja, sklapanja braka te činjenica smrti, a naknadni upisi i bilješke služe za evidentiranje svih promjena koje se odnose na navedene činjenice, odnosno onih promjena koje su nastale ili postale poznate nakon temeljnog upisa. Upis činjenica o rođenju, sklapanju braka ili smrti hrvatskih državljana koji su se dogodili u inozemstvu vrši se na temelju izvotka iz državne matice iz inozemstva. Ovaj izvadak mora dostaviti stranka, osim ako međunarodni ugovor ne predviđa obvezu inozemnog tijela da izvotke iz državnih matice šalje nadležnom tijelu u Republici Hrvatskoj.⁴⁶

4.1. Matica rođenih

Matica rođenih jedna je od najvažnijih evidencija jer bilježi ključne podatke o osobnom stanju svakog građanina od trenutka njegova rođenja. Takvi podaci su temeljni za identifikaciju neke osobe, a odnose se na ime, prezime, datum i mjesto rođenja te podatke o roditeljima. Osim temeljnog upisa rođenja, matica bilježi i sve promjene tijekom života osobe, a neke od njih su promjena imena, državljanstva i priznavanje očinstva. Izvaci iz matice rođenih, npr. rodni list, također mogu imati ključnu ulogu u svakodnevnom životu neke osobe. Neophodni su za izdavanje osobne iskaznice, sklapanje braka, upis u školu ili fakultet, izdavanje putovnice te u ostalim sličnim slučajevima.

⁴⁶ Čl. 40. ZDM

Prema Zakonu o državnim maticama, upis činjenice rođenja obavlja se na temelju usmene ili pisane prijave matičaru onog matičnog područja kojem pripada mjesto gdje se dijete rodilo.⁴⁷ Nasuprot Zakonu, Naputkom za provedbu Zakona propisuje se da temeljni upis činjenice rođenja polazi od usmene ili pisane prijave, odluke nadležnog tijela te inozemne isprave o rođenju. Ukoliko se činjenica rođenja djeteta obavlja usmenim putem, matičar je u tom slučaju dužan sastaviti zapisnik.⁴⁸ Postoje dvije skupine podataka koje se prema ZDM-u unose kao temeljni upis, a odnose se na podatke o rođenju te podatke o roditeljima. Podaci o rođenju uključuju evidenciju osobnog imena djeteta, spola djeteta, dan, mjesec, godina, sat i mjesto rođenja, nacionalnost te državljanstvo. Podaci o roditeljima djeteta sastoje se od evidentiranja osobnog identifikacijskog broja, osobnog imena (i rođenog prezimena), datuma i mjesta rođenja, nacionalnosti, državljanstva, zanimanja, prebivališta te adrese stanovanja oba roditelja.⁴⁹ Navedeni podaci upisuju se u trenutku prijave temeljnog upisa djeteta. Osim temeljnog upisa, kao naknadni upisi i bilješke unose se podaci koji nastaju nakon provedenog, odnosno zaključenog temeljnog upisa. Naknadni upisi i bilješke sastoje se od podataka koji uključuju: osobni identifikacijski broj, utvrđivanje i priznanje očinstva te utvrđivanje majčinstva, osporavanje očinstva i majčinstva, skrbništvo za djecu i skrbništvo za punoljetne osobe, prestanak skrbništva i vraćanje poslovne sposobnosti, lišenje i vraćanje prava na roditeljsku skrb i partnerska skrb, posvojenje i zabrana izdavanja isprava iz tog upisa, sklapanje i prestanak braka ili životnog partnerstva, promjena osobnog imena, imena ili prezimena, promjena osobnog imena, imena ili prezimena roditelja ili skrbnika, promjena spola i državljanstva, smrt i proglašenje umrlim te naknadni ispravci grešaka i dopune podataka.⁵⁰

Prilikom rođenja djeteta u zdravstvenoj ustanovi, činjenicu rođenja prijavljuje zdravstvena ustanova, u pravilu, elektroničkim putem. Nasuprot tomu, rođenje djeteta izvan zdravstvene ustanove prijavljuje otac djeteta, odnosno osoba u čijem je stanu dijete rođeno ili majka kada za to bude sposobna te babica ili liječnik koji su sudjelovali na porodu. Ukoliko tih osoba nema, prijavu rođenja dužna je obaviti osoba koja je saznala za rođenje djeteta. Kada se prijavljuje rođenje djeteta izvan zdravstvene ustanove, prijavi je obvezno priložiti medicinsku dokumentaciju o porodu ili

⁴⁷ Čl. 10. ZDM

⁴⁸ Čl. 17. Naputka

⁴⁹ Čl. 9. ZDM

⁵⁰ Čl. 9. ZDM

dokaz o majčinstvu.⁵¹ Određen je i rok od 15 dana u kojem se mora prijaviti rođenje djeteta, dok u slučaju mrtvorodenog djeteta rok iznosi 24 sata od rođenja.⁵² Tehnološkim razvojem i digitalizacijom omogućeno je prijaviti dijete putem e-Građana, odnosno putem usluge e-Novorođenče, te na taj način roditelji mogu prijaviti svoje dijete na najjednostavniji način, bez napuštanja svoga doma.

Kod određivanja osobnog imena djeteta, roditelji sudjeluju sporazumno te dijete može imati prezime jednog ili oba roditelja. U slučaju da se roditelji u roku od 30 dana od dana rođenja djeteta nisu sporazumjeli o određivanju imena djetetu, to će učiniti Hrvatski zavod za socijalni rad⁵³ također u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva jednog od roditelja.⁵⁴ Ukoliko se osobno ime sastoji od nekoliko riječi, osobe ovlaštene za određivanje osobnog imena djetetu mogu matičaru dati izjavu kojim će se osobnim imenom dijete služiti u pravnom prometu. Matičar će prilikom upisa djeteta u maticu rođenih u rubriku »Primjedbe« upisati kojim će se osobnim imenom dijete služiti u pravnom prometu.⁵⁵

Upis činjenice rođenja nađenog djeteta čiji roditelji nisu poznati, upisuje se u maticu rođenih prema mjestu gdje je nađeno. Takav upis se može obaviti na temelju rješenja Hrvatskog zavoda za socijalni rad, a sadržaj rješenja odnosi se na: osobno ime, spol djeteta, dan, mjesec, godinu, sat i mjesto rođenja djeteta⁵⁶. Hrvatski zavod za socijalni rad rješenje donosi na temelju zapisnika o nalasku djeteta te navedeni zapisnik, zajedno s rješenjem, dostavlja nadležnom matičaru radi upisa u maticu rođenih.⁵⁷

U slučaju posvojenja⁵⁸, upis posvojenja matičar obavlja prema Obiteljskom zakonu. Posvojenik se u maticu rođenih upisuje s podacima koji su za njega važeći od dana pravomoćnosti rješenja o posvojenju kojeg donosi Hrvatski zavod za socijalni rad. Kod upisa posvojenja za dijete stranog državljanstva ili bez državljanstva koje su posvojili hrvatski

⁵¹ Čl. 11. ZDM

⁵² Čl. 12. ZDM

⁵³ Prema čl. 23. ZDM-a, matičar će upisati određeno osobno ime u odgovarajuću rubriku temeljnog upisa matice rođenih te o tome upisati bilješku.

⁵⁴ Čl. 3. Zakona o osobnom imenu, Narodne novine, br. 118/12, 70/17, 98/19

⁵⁵ Čl. 24. st. 1. i 2. Naputka

⁵⁶ Upisuje se mjesto gdje je dijete nađeno.

⁵⁷ Čl. 14. ZDM

⁵⁸ Prema čl. 180. Obiteljskog zakona, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23, posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta.

državljeni, u maticu rođenih kod novog upisa matičar po službenoj dužnosti upisuje podatak o hrvatskom državljanstvu. Kod novog upisa posvojenika u maticu rođenih u rubriku „Primjedbe“ upisuje se bilješka o izvršenom upisu na temelju rješenja.⁵⁹ Nakon što je upisana bilješka matičar će izvršiti novi temeljni upis činjenice rođenja. Ako je zasnivanjem posvojenja došlo do promjene osobnih podataka posvojenika, u temeljni upis upisuju se novi podaci o djetetu i roditeljima djeteta, sukladno izreci rješenja o posvojenju.⁶⁰

Kada osoba odluči promijeniti spol, takva promjena se upisuje u maticu na temelju rješenja nadležnog upravnog tijela. Odluka se temelji na mišljenju nadležnog tijela o promjeni spola ili o životu u drugom rodnom identitetu koja je potkrijepljena medicinskom dokumentacijom nadležnog liječnika ili zdravstvene ustanove. Načini prikupljanja takve dokumentacije uređeni su posebnim propisom⁶¹.⁶²

Kod upisivanja podataka o državljanstvu⁶³, matičar upisuje na temelju podataka koji su upisani za roditelje u evidenciji o državljanstvu kod stjecanja hrvatskog državljanstva podrijetlom, odnosno na temelju rješenja nadležnog tijela državne uprave kod stjecanja državljanstva djeteta prirođenjem. Ukoliko su roditelji djeteta strani državljani, podatak o državljanstvu djeteta upisuje se na temelju odgovarajućih osobnih identifikacijskih isprava, a kod različitog državljanstva roditelja po upisuje se na izričit zahtjev, odnosno na temelju zajedničke izjave roditelja ili izjave roditelja koji je prijavio činjenicu rođenja. Tada se u rubriku „Primjedbe“ upisuje da je državljanstvo djeteta upisano na temelju izjave roditelja.⁶⁴

4.2. Matica vjenčanih

Matica vjenčanih predstavlja evidenciju svih brakova koji su sklopljeni i koji su prestali na teritoriju Republike Hrvatske. Sklapanje braka u RH uređeno je Obiteljskim zakonom⁶⁵. U matici vjenčanih, kao temeljni upis unose se podaci o ženiku i nevjesti (OIB, ime i prezime, dan, mjesec,

⁵⁹ Čl. 29. Naputka

⁶⁰ Čl. 15. ZDM

⁶¹ Pravilnik o načinu prikupljanja medicinske dokumentacije te utvrđivanju uvjeta i pretpostavki za promjenu spola ili o životu u drugom rodnom identitetu, Narodne novine, br. 96/93, 76/13, 98/19, 133/22

⁶² Čl. 9.a ZDM

⁶³ Prema čl. 3. Zakona o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine, br. 53/19, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21, hrvatsko državljanstvo stječe se: podrijetlom, rođenjem na teritoriju RH, prirođenjem, po međunarodnim ugovorima.

⁶⁴ Čl. 30. Naputka

⁶⁵ Sukladno čl. 12. Obiteljskog zakona, brak je zakonom uređena životna zajednica muškarca i žene.

godina i mjesto rođenja, JMBG, nacionalnost, državljanstvo, zanimanje, prebivalište, adresa stanovanja, dan, mjesec, godina i mjesto sklapanja braka te sporazumna izjava o njihovom prezimenu nakon sklapanja braka), osobna imena roditelja ženika i nevjeste, osobno ime i prebivalište svjedoka pri sklapanju braka i njihov OIB, osobno ime matičara, osobno ime i prebivalište sudskog tumača ukoliko nevjesta ili ženik ne govore hrvatski jezik te njegov OIB. Kao naknadi upisi i bilješke evidentira se prestanak braka smrću bračnog druga, proglašenje nestalog bračnog druga umrlim, poništenje ili razvod braka, promjena osobnih imena bračnih drugova i naknadni ispravci grešaka i dopune podataka.⁶⁶

Kod postupka prijave namjere sklapanja braka, ženik i nevjesta osobno prijavljuju svoju namjeru nadležnom matičnom uredu na području kojeg žele sklopiti brak, a sve u skladu s Obiteljskim zakonom. Prilikom prijave namjere sklapanja braka sastavlja se i zapisnik. Ovo se odnosi i na vjerski oblik sklapanja braka s učincima građanskog braka. U slučaju da nevjesta i/ili ženik ne razumiju hrvatski jezik, navedena prijava se obavlja uz prisutnost sudskog tumača. Ukoliko nevjesta i ženik žele sklopiti brak u vjerskom obliku, matičar će im nakon sastavljanja zapisnika izdati potvrdu o ispunjavanju uvjeta za sklapanje braka.⁶⁷ Nakon sastavljanja zapisnika, a prije sklapanja braka, na temelju podataka navedenih u zapisniku izvršava se privremeni upis u maticu vjenčanih radi pripreme izvotka iz matice vjenčanih te se, nakon sklapanja braka, upis u maticu verificira. U slučaju da ne dođe do sklapanja braka, privremeni upis se poništava uz napomenu da brak nije sklopljen. Ovakav upis vidljiv je samo matičnom uredu koji je izvršio upis. Nakon poništenja upisa, izrađene isprave će se poništiti stavljanjem dijagonalne oznake „PONIŠTENO“ preko izvotka.⁶⁸ Ukoliko je za sklapanje braka prethodno izdana dozvola nadležnog suda, u rubriku „Primjedbe“ upisuje se odgovarajuća bilješka o tome. Kada je sklapanju braka prisutan ovlašteni sudski tumač, njegovo prisustvo se evidentira u odgovarajuću rubriku matice vjenčanih u koju se upisuje ime i prezime te prebivalište tumača, dok se u rubriku „Primjedbe“ upisuje bilješka da je brak sklopljen uz prisutnost tumača te jezik tumača. On se također potpisuje na izjavi o pristanku ispod mjesta određenog za potpis svjedoka.⁶⁹ Kada je brak sklopljen, bračni drugovi⁷⁰, svjedoci i matičar se potpisuju na izjavu o pristanku. Izjava je sastavni

⁶⁶ Čl. 16. ZDM

⁶⁷ Čl. 31. Naputka

⁶⁸ Čl. 32. Naputka

⁶⁹ Čl. 33. i 34. Naputka

⁷⁰ Prema čl. 35. st2. Naputka, bračni drugovi potpisuju se prezimenom koje su uzeli kod sklapanja braka.

dio zapisnika o prijavi namjere sklapanja braka koji se ulaže u temeljni upis. Izjava nevjeste i ženika o njihovu prezimenu upisuje se u maticu vjenčanih.⁷¹

Kod sklapanja vjerskog braka s učincima građanskog braka, upis u maticu vjenčanih obavlja se na temelju potvrde o sklopljenom braku u vjerskom obliku s učincima građanskog braka. U rubriku „Primjedbe“ se upisuje bilješka o tome uz naznaku naziva i sjedišta vjerske zajednice. Obavijest o izvršenom upisu, kao i naknadnim upisima i bilješkama, matičar dostavlja i službeniku vjerske zajednice koji je sklopio brak.⁷²

Ukoliko je postojanje braka utvrđeno odlukom suda, kao datum sklapanja braka u maticu se evidentira datum označen u sudskoj odluci.⁷³ U slučaju nepostojanja braka, odnosno prestanka braka sudskom odlukom, matičar upisuje takvu činjenicu kao naknadni upis na temelju presude koju mu je sud obvezan dostaviti. Problem se pojavljuje kod toga što nijedan propis⁷⁴ ne određuje zakonski rok za matičara u kojem bi on trebao obaviti upis u maticu. No, postoji izuzetak, a on se odnosi na prestanak braka proglašenjem nestalog bračnog druga umrlim te rok za upis te činjenice iznosi 15 dana. Kada je nestali bračni drug proglašen umrlim, upis u maticu se obavlja na temelju pravomoćnog rješenja izvanparničnog suda te se na temelju toga upisuje podatak o osobnom imenu umrlog bračnog druga, naziv odluke, broj i datum odluke, naziv i sjedište suda, da koji je pravomoćnim rješenjem suda utvrđen kao dan smrti, te mjesto, datum i potpis matičara. Prestanak braka poništajem ili razvodom matičar upisuje na temelju pravomoćne sudske presude. Na taj način se u rubriku „Naknadni upisi i bilješke“ unose podaci o: nazivu i sjedištu suda, broju i datumu pravomoćne presude o razvodu/poništaju braka, danu pravomoćnosti takve presude, mjesto, datum te vlastiti potpis. U slučaju da bračni drugovi dobiju sudsku odluku o rastavi braka u inozemstvu, takva činjenica se neće moći upisati u maticu vjenčanih niti rođenih iz razloga što hrvatski pravni sustav ne poznaje rastavu braka.⁷⁵

Brak se, osim u Republici Hrvatskoj, može sklopiti i u inozemstvu. Kao takav, upisuje se kao temeljni upis u maticu vjenčanih na temelju izvotka iz državne matice inozemnog tijela. U

⁷¹ Čl. 35. Naputka

⁷² Čl. 36. Naputka

⁷³ Čl. 37. Naputka

⁷⁴ Obiteljski zakon, Zakon o parničnom postupku, ZDM

⁷⁵ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 23.

rubriku „Primjedbe“⁷⁶ upisat će se naziv, sjedište i država inozemnog tijela, broj i datum izdavanja isprave, uz naznaku da je upis izvršen na temelju izvotka iz državne matice vjenčanih odnosno države. U navedenu rubriku se također upisuje i činjenica da je brak sklopljen u vjerskom obliku te se naznačuje naziv i sjedište vjerske zajednice, nastanak pravnih učinaka od dana sklapanja, datum upisa u maticu vjenčanih te mjesto, datum i potpis matičara.⁷⁷ Postoji i mogućnost sklapanja konzularnog braka. Ukoliko je sklopljen u hrvatskoj diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu u inozemstvu te konzularni brak hrvatskih državljana s višestrukim državljanstvom sklopljen u diplomatsko-konzularnom predstavništvu tih država ne upisuje se u maticu vjenčanih kao temeljni upis, nego samo u maticu rođenih kao naknadna bilješka.⁷⁸

Ukoliko bračni drugovi odluče promijeniti osobno ime, ime ili prezime za vrijeme trajanja njihova braka, takva činjenica se upisuje kao naknadni upis u maticu vjenčanih, ali nakon što je promjena osobnog imena, imena ili prezimena dopuštena rješenjem ureda državne uprave, odnosno gradskog ureda, ali tek nakon što je činjenica upisana u maticu rođenih. Promjena prezimena⁷⁹ vezana je uz zadržavanje sklapanjem braka promijenjenog prezimena, odnosno vraćanje na prijašnje prezime (rođeno prezime ili prezime bivšeg supruga).⁸⁰ Kako Zakon o osobnom imenu⁸¹ propisuje, bračni drug koji je sklapanjem braka mijenjao prezime može se, u slučaju prestanka braka, u roku od godinu dana vratiti na prezime koje je imao prije sklapanja braka. Takva izjava daje se pred matičarom te se upisuje u maticu rođenih.⁸²

4.2.1. Registri istospolnih zajednica

Stupanjem na snagu Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola⁸³ uvedena je još jedna obveza koje se matičari moraju pridržavati. Prema ovom Zakonu, postoje dva tipa istospolnih zajednica: formalne (tzv. životno partnerstvo) i neformalno životno partnerstvo.

⁷⁶ Potrebno je naglasiti da se umjesto navedenih činjenica, upisuje i činjenica da je za sklapanje braka izdano dopuštenje suda koje sadrži: osobno ime nevjeste i ženika, naziv odluke, broj, datum, naziv i sjedište suda, razlog izdavanja dozvole, mjesto, datum i potpis matičara.

⁷⁷ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 24.

⁷⁸ Čl. 58. Naputka

⁷⁹ Promjenu prezimena omogućuju *Obiteljski zakon* te *Zakon o osobnom imenu*.

⁸⁰ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 24.

⁸¹ *Zakon o osobnom imenu*, Narodne novine, br. 118/12, 70/17, 98/19

⁸² Čl. 5. *Zakona o osobnom imenu*

⁸³ *Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola*, Narodne novine, br. 92/14, 98/19

⁸⁴Životno partnerstvo je zajednica obiteljskog života dviju osoba istog spola sklopljena pred nadležnim tijelom, dok je neformalno životno partnerstvo je zajednica obiteljskog života dviju osoba istog spola, koje nisu sklopile životno partnerstvo pred nadležnim tijelom, ako zajednica traje najmanje tri godine i od početka je udovoljavala pretpostavkama propisanim za valjanost životnog partnerstva.⁸⁵ Pretpostavke za sklapanje i prestanak životnog partnerstva u potpunosti su jednake pretpostavkama za sklapanje i prestanak braka pa su shodno tome ovlasti i dužnosti matičara jednake onima kad namjeru sklapanja građanskog braka prijavljuju nevjesta i ženik. Zakonom se također namjenjuju i isti pravni učinci takve formalizirane zajednice, iste odnose u vezi s djecom, imovinske odnose, uzdržavanje, ali i šire odnose kao npr. porezne olakšice i nasljeđivanje.⁸⁶

Životno partnerstvo se vodi kao jedinstvena središnja elektronička baza podataka o svim sklopljenim životnim partnerstvima. Ovakvu bazu podataka vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave te se brine za njezino održavanje i nadogradnju. Način rada u vođenju ovog registra propisan je Napatkom za vođenje registra životnog partnerstva⁸⁷ koju je donio ministar.⁸⁸ Prema spomenutom Napatku, matičar nadležnog upravnog tijela županije ili Grada Zagreba na čijem području je sklopljeno životno partnerstvo upisuje podatke u registar.⁸⁹

Životni partner koji je sklapanjem životnog partnerstva mijenjao prezime, u slučaju prestanka životnog partnerstva, može se u roku od godinu dana od dana prestanka životnog partnerstva vratiti na prezime koje je imao prije sklapanja životnog partnerstva. Takva izjava se daje pred matičarom i upisuje u maticu rođenih.⁹⁰

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola ne omogućuje priziv savjesti kao jedno od prava koja su zajamčena međunarodnim dokumentima.⁹¹ U Europi postoje slučajevi koji su pokrenuti pred Sudom za ljudska prava u Strasbourgu u vezi s prizivom savjesti. Jedan od takvih

⁸⁴ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 28.

⁸⁵ Čl. 2. i 3. Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola

⁸⁶ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 28.

⁸⁷ Napatka za vođenje registra životnog partnerstva, Narodne novine, br. 81/21

⁸⁸ Čl. 31. Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola

⁸⁹ Čl. 2. Napatka za vođenje registra životnog partnerstva

⁹⁰ Čl. 5.a Zakona o osobnom imenu

⁹¹ Povelja temeljnih prava EU, čl. 10. st. 2.: „Priznaje se pravo na prigovor savjesti, u skladu s nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarivanje tog prava.“

slučajeva je i matičarka Lillian Ladele⁹² koju je poslodavac kaznio jer je odbila obavljati vjenčanja istospolnih parova.⁹³

4.3. Matica umrlih

U matici umrlih evidentira se činjenica smrti neke osobe koja se zatim upisuje u maticu na temelju usmene ili pisane prijave ili na temelju odluke nadležnog suda.⁹⁴ Kod ove matice također postoje dvije vrste upisa; temeljni upis u koji se upisuju podaci koji su povezani s uobičajenim načinom umiranja (prirodna smrt koja je nastupila nenadano, nenasilno ili nasilno, kao posljedica bolesti, prometne nesreće i sl.) te naknadni upisi i bilješke koji se odnose na pronalazak leša i ukidanje, odnosno preinačenje sudskih odluka o proglašenju nestale osobe umrlom te utvrđivanju smrti.⁹⁵ Kod temeljnog upisa evidentiraju se podaci o umrlom koji uključuju: osobni identifikacijski broj, osobno ime ili prezime prije sklapanja braka ili životnog partnerstva, spol, dan, mjesec, godina i sat smrti, mjesto smrti, dan, mjesec i godina rođenja, mjesto rođenja, bračno stanje, nacionalnost, državljanstvo, zanimanje, prebivalište; zatim podaci o bračnom drugu ili životnom partneru umrlog koji se odnose na njegov osobni identifikacijski broj te osobno ime bračnog druga ili životnog partnera i njegovo prezime prije sklapanja braka ili životnog partnerstva; nadalje osobno ime roditelja umrlog, osobno ime i prebivalište osobe koja je prijavila smrt, odnosno ime ustanove ako je smrt prijavila ustanova te naposljetku proglašenje nestale osobe umrlom i činjenica smrti utvrđena u izvanparničnom postupku s podacima naznačenim u rješenju suda. Naknadni upisi odnose se na upisivanje bilješki o utvrđivanju identiteta nepoznate umrle osobe, ukidanju odluke o proglašenju osobe umrlom, ukidanju ili preinačenju sudskog rješenja o utvrđivanju smrti, te ostali naknadni ispravci grešaka i dopune podataka.⁹⁶

Prijavljivanje činjenice smrti obvezno je za svaku osobu koja je za smrt doznala. Ona se prijavljuje u roku od 3 dana od dana kada je smrt nastala, odnosno od dana pronalaska leša. Može se prijaviti usmenim ili pisanim putem matičaru matičnog područja kojem pripada mjesto gdje je

⁹² Presuda Eweida i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 15. 01. 2013. (<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-115881>)

⁹³ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 29.

⁹⁴ Čl. 38. Naputka

⁹⁵ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 24.-25.

⁹⁶ Čl. 18. ZDM

smrt nastupila ili gdje je umrli nađen. U situacijama kada je smrt nastupila u prometnom sredstvu u kretanju, ili na mjestu prometne ili druge nesreće gdje nije moguće odrediti matično područje, činjenica smrti prijavljuje se matičaru matičnog područja kojem pripada mjesto gdje će se umrli sahraniti.⁹⁷ Činjenicu smrti dužni su prijaviti članovi obitelji s kojima je umrli živio. Ako nema članova obitelji ili oni to ne mogu učiniti, činjenicu smrti dužne su prijaviti druge osobe s kojima je umrli živio ili drugi članovi obitelji koji su saznali za smrt, odnosno osobe u čijem je stanu osoba umrla. Ako nema ni tih osoba, činjenicu smrti dužna je prijaviti osoba koja je prva saznala za smrt. Činjenicu smrti za osobu koja je umrla u zdravstvenoj ustanovi, na službi u oružanim snagama Republike Hrvatske, kazneno-popravnoj ustanovi, hotelu, internatu ili drugoj ustanovi dužna je prijaviti ustanova, nadležno zapovjedništvo oružanih snaga Republike Hrvatske u kojoj je osoba umrla. Ako se činjenica smrti utvrđuje očevitom, tijelo koje provodi očevid dužno je činjenicu smrti prijaviti nadležnom matičaru.⁹⁸

Osim Zakona o državnim maticama, obveza prijavljivanja činjenice smrti propisana je i Zakonom o zdravstvenoj zaštiti⁹⁹. Tim zakonom je propisana dužnost prijavljivanja smrti za osobe koje su živjele u zajednici s umrlom osobom, srodnike ili susjede, te ako takvih nema, svaka osoba koja za nju dozna.¹⁰⁰ Važno je istaknuti da se prilikom prijavljivanja činjenice smrti mora podnijeti potvrda o smrti koju izdaje liječnik ili druga osoba ovlaštena za utvrđivanje smrti, odnosno zdravstvena ustanova ako je osoba umrla u zdravstvenoj ustanovi. Ukoliko je leš umrle osobe pronađen, činjenicu smrti matičar upisuje u maticu umrlih na temelju sastavljenog zapisnika o nalasku leša.¹⁰¹

U slučaju da je utvrđena smrt osobe, ali leš nije dostupan, takva činjenica upisat će se u maticu kao temeljni upis. Ovdje je riječ o pravnoj fikciji smrti osobe koja je nestala, a za koju se vodi izvanparnični postupak o njezinu proglašenju umrlom. Pretpostavke za proglašenje nestale osobe umrlom¹⁰² propisane su odredbama Zakona o izvanparničnom postupku. Proglašenje nestale

⁹⁷ Čl. 19.-20. ZDM

⁹⁸ Čl. 21. ZDM

⁹⁹ Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Narodne novine, br. 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22,33/23, 36/24

¹⁰⁰ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 26.

¹⁰¹ Čl. 22. ZDM

¹⁰² Čl. 55. Zakona o izvanparničnom postupku, Narodne novine, br. 59/23 glasi: „Sud će proglasiti umrlom: ako nije bilo vijesti o njenom životu posljednjih pet godina, a prošlo je sedamdeset godina od njenog rođenja, ako nije bilo vijesti o njenom životu posljednjih pet godina, a okolnosti njenog nestanka sugeriraju da više nije živa, ako je nestala u neposrednoj smrtnoj opasnosti (brodolom, pad zrakoplova, nesreća, požar, poplava, potres), a nije bilo vijesti o njenom životu šest mjeseci od prestanka opasnosti, ako je nestala tijekom rata ili ratnih

osobe umrlom i smrt dokazana u sudskom postupku, upisuje se u maticu umrlih na temelju pravomoćnog sudskog rješenja. Činjenica smrti prijavljuje se matičaru matičnog područja gdje je nestala osoba imala posljednje prebivalište, a ako nije imala prebivalište onda matičaru matičnog područja gdje je imala posljednje boravište. Ako posljednje prebivalište ili boravište osobe nije poznato ili je bilo u inozemstvu, činjenica smrti prijavljuje se matičaru matičnog područja kojem pripada mjesto rođenja te osobe. Ako je mjesto rođenja bilo u inozemstvu, činjenica smrti prijavljuje se matičaru matičnog područja na kojem je sjedište suda koji je donio rješenje. Pravomoćno rješenje o proglašenju nestale osobe umrlom i rješenje o utvrđivanju činjenice smrti sud će dostaviti nadležnom matičaru u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti.¹⁰³

Ako se osoba koja je proglašena umrlom pojavi, a upis činjenice u maticu umrlih je izvršen, nakon vođenja sudskog postupka o ukidanju rješenja nastaje obveza matičara da precrta upis te da kao naknadni upis i bilješku upiše podatke o prvotnoj i kasnijoj odluci i sudu, uz mjesto, datum i potpis matičara.¹⁰⁴

Zakonom o nasljeđivanju¹⁰⁵ propisuje se sastavljanje smrtovnice i njezin sadržaj koji su od važnosti za maticu umrlih. Smrtovnicu sastavlja matičar nadležan za upis činjenice smrti u maticu umrlih te je dostavlja sudu ili predaje osobi na čiji ju je zahtjev i sastavio. Ona se sastavlja na temelju podataka iz matice umrlih, podataka dobivenih od srodnika umrlog, od osoba s kojima je umrli živio ili drugih osoba koje ih mogu pružiti. Ukoliko je ostavinskom sudu predana nepotpuna smrtovnica ili samo izvadak iz matice, tada će se na zapisniku u ostavinskoj raspravi utvrditi svi podaci koje treba sadržavati smrtovnica. Ona ima dokaznu snagu javne isprave glede samo onih podataka koji su preuzeti iz matice umrlih.¹⁰⁶ Važnost dostave smrtovnice, odnosno dostave podataka o umrlom, njegovoj imovini i nasljednicima, očituje se u tome kako bi ostavinski sud mogao pokrenuti ostavinski postupak.¹⁰⁷

događaja, a nije bilo vijesti o njenom životu godinu dana od prestanka neprijateljstava, ako je nestala tijekom Domovinskog rata ili povezanih događaja, a nije bilo vijesti o njenom životu godinu dana od 30. lipnja 1996.“

¹⁰³ Čl. 24. ZDM

¹⁰⁴ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 27.

¹⁰⁵ Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/06, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19

¹⁰⁶ Čl. 192. Zakona o nasljeđivanju

¹⁰⁷ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 28.

5. POSTUPANJE S DRŽAVNIM MATICAMA I SPISIMA TE UVID U MATICU

Spisi, odnosno predmeti, koji se odnose na upis u državne matice spisi su trajne vrijednosti i čuvaju se u skladu s propisima koji uređuju upravljanje dokumentarnim i arhivskim gradivom. Za takve spise vodi se posebna evidencija u informacijskom sustavu elektroničkog uredskog poslovanja. Pismena se dakle, prema vrsti državnih matrica i godini u kojoj su upisi izvršeni, stavljaju u posebne omote i slažu kronološkim redom prema rednim brojevima upisa. Spisi koji se odnose na ranije temeljne upise ulažu se u spise temeljnog upisa, a u slučaju da ne postoji arhiva spisa temeljnog upisa iz ranijih godina, takvi spisi odlažu se u posebni omot prema godini upisa u državnu maticu. Osim navedenog, izuzetno je važno naglasiti posebnost čuvanja matičnih knjiga i spisa. One se čuvaju u posebnim ormarima kako bi se spriječilo uništavanje, zlouporaba ili oštećenje. Kopije crkvenih matičnih knjiga koje su vraćene nadležnim biskupijama čuvaju se u elektroničkom obliku koji osigurava njihovu nepromjenjivost i cjelovitost.¹⁰⁸

Uvid u državne matice znači da osoba ima pravo vidjeti maticu, odnosno onu knjigu koja sadrži podatke za koje se zanima. Nakon uvođenja državnih matrica u elektroničkom obliku, pravo uvida odnosi se na pravo pristupa podacima koji su pohranjeni u bazi podataka, a pristup im je omogućen putem računala.¹⁰⁹ Prema Zakonu o državnim maticama, matičar može dopustiti uvid u državne matice i spise te rješenja na temelju kojih je izvršen upis, no u tom slučaju je dužan biti nazočan prilikom obavljanja uvida te može omogućiti uvid samo za određenu činjenicu ili podatak.

¹⁰⁸ Čl. 42. - 44. Naputka

¹⁰⁹ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 173.

Nakon izvršenog uvida, matičar sastavlja službenu bilješku koja se zajedno s dokazom pravnog interesa za uvid ulaže u temeljni upis. O svakoj se dozvoli uvida vodi posebna evidencija o osobnim podacima danim na uvid ili obradu s naznakom datuma uvida. Takva evidencija može se voditi u informacijskom sustavu elektroničkog uredskog poslovanja.¹¹⁰ Stoga, za uvid u spise i rješenja na temelju kojih je izvršen upis u državne matice potrebno je postojanje neposrednog i na zakonu zasnovanog pravnog interesa. Pravni interes mogu imati osobe na koju se podaci odnose, članovi uže obitelji, posvojitelji, skrbnici te druge osobe koje imaju pravni interes. U slučaju posvojenja, pravo uvida u maticu rođenih posvojenog djeteta dopustit će se punoljetnom posvojeniku, posvojitelju i roditelju koji je dao pristanak da dijete posvoji njegov bračni drug. Pravo uvida u navedenu maticu dopustit će se i maloljetnom posvojeniku, ali tek nakon što matičar pribavi suglasnost Hrvatskog zavoda za socijalni rad koji treba utvrditi da je takav uvid u njegovu interesu.¹¹¹

Način ostvarivanja prava na uvid u državnu maticu ili u spise i rješenja na temelju kojih je dopušten upis u državnu maticu mora biti takav da jamči privatnost i dostojanstvo osobe koja koristi to pravo. Matičar bi trebao osigurati zasebnu prostoriju, odvojenu od javnog dijela matičnog ureda, u slučaju da stranka nije u mogućnosti sama, uz prisutnost matičara, ostvariti uvid u spis. Uz to, matičar mora spriječiti bilo kakvo ometanje od strane trećih osoba. Ako u državnoj matici postoji više podataka, matičar će omogućiti uvid samo u specifične činjenice ili podatke za koje je odobren uvid.¹¹²

¹¹⁰ Čl. 45. Naputka

¹¹¹ Čl. 44. ZDM

¹¹² Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 174.

6. IZVACI I POTVRDE IZ DRŽAVNIH MATICA

O činjenicama koje su upisane u državne matice mogu se izdati izvaci¹¹³ i potvrde¹¹⁴ kao isprave trajne vrijednosti. Izvaci sadrže podatke koji su upisani u državne matice do vremena izdavanja izvotka, dok potvrde sadrže posljednje važeće podatke upisane u maticama do dana izdavanja potvrda te se kao takvi iskazuju u pripadajućim rubrikama potvrda. U pravnom prometu nije dozvoljeno koristiti ispravu koja ne sadrži posljednje važeće podatke upisane u državnu maticu.¹¹⁵

Za pokretanje postupka izdavanja potvrda i isprava važno je napomenuti da će se kao takav pokrenuti na zahtjev osobe koja ima pravni interes. Pravni interes imaju: osobe na koju se podaci upisani u maticu odnose, članovi uže obitelji, posvojitelji, skrbnici te druge osobe¹¹⁶ koje imaju pravni interes, a potrebno ga je prije izdavanja isprave utvrditi. Podnositelj zahtjeva za izdavanje isprave ili potvrde svoj zahtjev može podnijeti osobno dolaskom kod matičara u nadležni matični ured. U tom slučaju, matičar je dužan utvrditi postojanje pravnog interesa. Ukoliko ne utvrdi postojanje navedenog interesa, matičar će odbiti zahtjev te će uputiti stranku da zatraži punomoć od osobe na koju se podaci u matici odnose.

Razvojem tehnologije te težnjom da se ovakvi postupci pojednostave, građanima je dana mogućnost da putem sustava e-Građani pristupe uslugama, zatraže i dobiju elektronički zapis o

¹¹³ Izvadak iz matice rođenih, vjenčanih te umrlih.

¹¹⁴ Rodni list, vjenčani list, smrtni list, domovnica, potvrda o slobodnom bračnom stanju, potvrda o ispunjenju pretpostavki za sklapanje braka.

¹¹⁵ Čl. 42. ZDM

¹¹⁶ Mogu biti i druga nadležna državna tijela, npr. sud.

podacima koji su evidentirani u maticama. Nakon zatraženog zahtjeva, na e-mail građana ili u njegov korisnički pretinac stiže elektronički zapis koji je zatražio. Također, građani imaju mogućnost provjere vjerodostojnosti elektroničkog zapisa. Tijela javne vlasti dužna su prilikom poslovanja s građanima prihvatiti elektroničke zapise iz državnih matica i Knjige državljana koji su izdani putem sustava e-Građani.¹¹⁷

Pravilnikom o obrascu matice vjenčanih, izvacima i potvrdama koje se izdaju na temelju državnih matica¹¹⁸ propisuje se što sve navedeni izvaci i potvrde sadržavaju. Primjera radi, izvadak iz matice rođenih sadrži: ime i prezime djeteta, spol, dan, mjesec, godina i sat rođenja, mjesto rođenja, narodnost, državljanstvo, podatke o roditeljima (ime i prezime (djevojačko prezime majke) oca i majke, dan, mjesec, godina rođenja, mjesto rođenja, narodnost, državljanstvo, zanimanje te prebivalište i adresa stanovanja). Osim navedenog pravilnika, kod nastupanja činjenice smrti Pravilnikom o obrascu potvrde smrti¹¹⁹ propisuje se takav obrazac. Takav obrazac se podnosi prilikom prijavljivanja činjenice smrti, a u Pravilniku je i sadržan primjer kako on izgleda i koje podatke sadrži.

Također, Naputkom za provedbu Zakona o državnim maticama propisano je kako se bilješke o izvršenim ispravcima grešaka u državnim maticama ne iskazuju u izvacima i potvrdama iz državnih matica, nego se iskazuju samo ispravljani podaci. Na izvatku iz državne matice ne iskazuje se bilješka iz rubrike “Primjedbe” o nepoznatom ili nepopunjenom podatku koji je naknadno upisan u odgovarajuću rubriku državne matice, a o čemu postoji bilješka. Na navedenim izvacima i potvrdama se također ne iskazuje matični broj građana. Kod nepopunjenih rubrika, prilikom izdavanja izvadaka i potvrda, matičar će takve rubrike precrtati. U rubrikama predviđenim za upisivanje primjedbi, naknadnih upisa i bilješki, koje nisu do kraja popunjene, matičar će ispod zadnjeg popunjenog retka povući vodoravnu crtu, a nepopunjeni dio dijagonalno precrtati.¹²⁰

¹¹⁷ Ministarstvo pravosuđa i uprave, <https://mpudt.gov.hr/korisne-informacije/iz-djelokruga/drzavne-matice-24504/isprave-iz-drzavnih-matica-24506/24506>, 20. srpnja 2024.

¹¹⁸ Pravilnik o obrascima matice vjenčanih, izvaci i potvrde koje se izdaju na temelju državnih matica, Narodne novine, br. 91/13

¹¹⁹ Pravilnik o obrascu potvrde smrti, Narodne novine, br. 46/11

¹²⁰ Čl. 47. i 48. Naputka

REPUBLIKA HRVATSKA

RODNI LIST

U matricu rođenih matičnog područja _____
za godinu _____ izvršen je pod rednim brojem _____ dana _____
upis činjenice rođenja:

OIB

PODACI O DIJETETU	Ime			Spol:
	Prezime			
	Dan, mjesec, godina i sat rođenja			
	Mjesto rođenja			
Narodnost:		Dežavljanstvo:		
PODACI O RODITELJIMA	OTAC		MAJKA	
	Ime			
	Prezime (za majku i djevojačko prezime)			
	Dan, mjesec i godina rođenja			
Mjesto rođenja				
Primjebice i naknadni upisi:				

Brojčana oznaka: _____ M.P. _____ Matičar: _____
(mjesto i datum)

Narodna revizija d.o.o. Zagreb — 011 040235
Ordnica za narodnosti: UP-V-208

Obrazac broj 8

Slika 1. Rodni list

REPUBLIKA HRVATSKA

POTVRDA o slobodnom bračnom stanju

Potvrđuje se da je u matricu rođenih matičnog područja _____
za godinu _____ izvršen pod rednim brojem _____ dana _____
upis činjenice rođenja:

OIB

OSOBNI PODACI	Ime			Spol:
	Prezime			
	Dan, mjesec, godina i sat rođenja			
	Mjesto rođenja			
Narodnost:		Dežavljanstvo:		
RODITELJI	OTAC		MAJKA	
	Ime			
	Prezime (za majku i djevojačko prezime)			
	Dan, mjesec i godina rođenja			
Mjesto rođenja				

Napomena: Osobni podaci iskazani su prema posljednjim važećim promjenama upisanim u matrici rođenih, te se utvrđuje da je osoba **slobodnog bračnog stanja**.
Na temelju propisa Republike Hrvatske nema zakonskih zapreka za sklapanje braka u inozemstvu, a sklopljeni brak s _____ (ime i prezime) biti će priznat u Republici Hrvatskoj.

Brojčana oznaka: _____ M.P. _____ Matičar: _____
(mjesto i datum)

Narodna revizija d.o.o. Zagreb — 011 040235
Ordnica za narodnosti: UP-V-208

Obrazac broj 11a

Slika 2. Potvrda o slobodnom bračnom stanju

REPUBLIKA HRVATSKA

Izvadak iz matice rođenih

U matrici rođenih matičnog područja _____
 za godinu _____, put rođenih bivanja _____, izdavao je dana _____
 ovaj čiji su sadržaj:

OIB

PODACI O RODITELJIMA	OČIM	MAJKA
Ime		
Prezime (ili majka) i dvostruko prezime		
Dati, mjesto i godina rođenja		
Mjesto rođenja		
Navedeni		
Delovno mjesto		
Zanimanje		
Prebivalište i adresa stanovanja		
Prilogište:		

Naknadni upisi i bilješke:

Brojama oznaka: _____ M.P. _____ Matičar: _____

_____ (mjesto i datum)

Slika 3. Izvadak iz matice rođenih

7. OVLAŠTI I DUŽNOSTI MATIČARA

Kao što je prethodno navedeno, državne matice vode matičari koji su ovlaštene, odnosno čija je obveza, evidentirati činjenice i podatke koji se vežu uz neku osobu. Matičar je državni službenik koji se mora pridržavati svih pravila koji su propisani za državne službenike, odnosno

mora poštovati odredbe Zakona o državnim službenicima.¹²¹ Prema Zakonu o državnim maticama, poslove matičara smije obavljati službenik koji je ispunio uvjete propisane zakonom i drugim propisima kojima se uređuju službenički odnosi. Bitno je naglasiti da je matičar dužan završiti program osposobljavanja, tj. usavršavanja za obavljanje poslova matičara u Državnoj školi za javnu upravu. Takav program je dužan završiti u roku godine dana od dana početka rada na radnom mjestu utvrđenom rješenjem o rasporedu. U slučaju da matičar ne završi program osposobljavanja, odnosno usavršavanja, rasporedit će se na radno mjesto za koje ispunjava uvjete. Ukoliko takvog radnog mjesta nema, tada će se staviti na raspolaganje prema odredbama Zakona o državnim službenicima.¹²² U slučajevima privremene nesposobnosti za rad, korištenja roditeljskog, očinskog ili roditeljskog dopusta te drugog opravdanog razloga, rokovi za završetak programa osposobljavanja, odnosno usavršavanja produžit će se na zahtjev matičara za onoliko vremena koliko je trajao opravdani razlog. Zahtjev se podnosi pročelniku nadležnog upravnog tijela o čemu se donosi rješenje. Protiv takvog rješenja dopuštena je žalba koja se može izjaviti županu, odnosno gradonačelniku Grada Zagreba.¹²³ Matičar ima zamjenika kako bi se osiguralo obavljanje poslova matičarstva u slučajevima u kojima je matičar spriječen. Zamjenik ima sve ovlasti i obveze kao i sam matičar.¹²⁴

Ovlasti matičara mogu se svrstati u dvije skupine; opće i posebne ovlasti. Kod općih ovlasti, a sukladno Zakonu o državnim maticama, matičar je obvezan pravilno obavljati sve radnje u zakonom propisanim rokovima te ispravno i uredno voditi državne matice. Pravilno obavljanje svih radnji odnosi se na pravilno poduzimanje radnji koje su predviđene propisima, a odnose se na dužnosti matičara. Poštivanje rokova¹²⁵ od velike je važnosti zbog točnosti trenutačnog stanja, ali i zbog mogućnosti ostvarivanja prava iz upisanog statusa. Većina takvih rokova je kratka te se računa po danima. Matičar upise u državnu maticu mora obavljati po redu prijave, odnosno po redu kojim su zaprimljena pismena na temelju kojih se može obaviti upis. Nadalje, obveza ispravnog i urednog vođenja državnim maticama važna je jer se na osnovi unesenih činjenica i podataka utvrđuje osobni status građana. Ispravno vođenje matica proizlazi iz obveze poduzimanja, odnosno obavljanja, svih radnji koje prethode upisu u maticu, kao i radnji koje im

¹²¹ Zakon o državnim službenicima, Narodne novine, br. 155/23, 85/24

¹²² Čl. 32. ZDM

¹²³ Čl. 32. ZDM

¹²⁴ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 175.

¹²⁵ Npr. za upis podataka, dostavu izvadaka radi naknadnog upisa i sl.

sljede. Prilikom unosa podataka, matičar je obvezan voditi računa o svim zakonskim i provedbenim propisima koji uređuju kako se određena činjenica unosi, koje bilješke trebaju pratiti te kako one moraju biti unesene. Razvojem tehnologije, urednost se odnosi na potpuno unošenje podataka, no kod matice vjenčanih, kod koje se podaci unose ručno, matičar treba paziti na čitkost i jasnoću svog rukopisa. Posebne ovlasti propisane su Naputkom za provedbu Zakona o državnim maticama, a odnose se na to da je matičar obvezan pročitati upis koji je unio osobi koja prijavljuje činjenicu, odnosno svjedocima, i to potvrditi u matici unošenjem bilješke¹²⁶. Prilikom navedenog, matičar je dužan paziti da prijavitelj, odnosno svjedok, razumije službeni jezik, odnosno dužan mu je osigurati odgovarajućeg tumača ukoliko ne razumije službeni jezik. U slučaju uskrate potpisa matičar je ovlašten unijeti upis, no tada će u zasebnoj bilješci, koju prilaže u spis predmeta, navesti razloge uskrate potpisa. U slučaju da uoči pogreške, matičar je dužan postupiti na odgovarajući način. Ovlašten je sam ispraviti greške koje je uočio prije zaključenja temeljnog upisa u maticu ili drugim službenim evidencijama. Zbog osiguranja točnosti podataka ispravci grešaka nakon zaključenja temeljnog upisa, osim rednog broja, mogu se unijeti samo na temelju rješenja županijskog, odnosno gradskog ureda na čijem se području vodi državna matica. Ako se prema posebnim propisima vodi službena evidencija o podacima koji su ispravljani, matičar je obvezan izvijestiti o ispravci druga nadležna tijela koja vode te evidencije. U slučaju da stranka bude nezadovoljna načinom ispunjavanja ovlasti matičara, tada ima pravo izjaviti prigovor tijelu koje vodi izravni nadzor nad radom matičara, odnosno županijskom uredu/gradskom uredu Grada Zagreba, a zatim ima pravo na odgovarajuću pravnu zaštitu u upravnom postupku.¹²⁷

Osim općih i posebnih obveza, matičar je ovlašten upisati samo one činjenice i podatke koji su mu prijavljeni ili koje sadrži akt nadležnog tijela, i to bez odgode. Ukoliko postoji osnovana sumnja da pojedini podaci nisu točni, dužan je prije upisa provjeriti takve podatke.¹²⁸ Na primjenu propisa, matičar je obvezan načelom zakonitosti koji mu daje nadležnost za mnoge ovlasti. Njegove dužnosti ponekad mogu biti i kompleksnije, osobito kada se radi o tumačenju propisa. Npr. u situaciji kada osoba prijavljuje namjeru sklapanja braka, matičar je dužan procijeniti takvu situaciju te utvrditi da je osoba sposobna za rasuđivanje. Kod izdavanja izvadaka ili potvrda iz

¹²⁶ Bilješka se upisuje u rubriku „Primjedbe“ te glasi: „Upis je prijavitelju pročitano.“ ili „Upis je strankama i svjedocima pročitano.“

¹²⁷ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 176.

¹²⁸ Čl. 25. ZDM

matica, matičar također ima ovlasti procijeniti ima li osoba koja traži izdavanje, pravni interes. Osim toga, može ne dopustiti uvid u državne matice ukoliko procijeni da osoba za to nema neporedan i na zakonu zasnovan pravni interes.¹²⁹

7.1. Ovlasti i dužnosti matičara kod sklapanja braka

Prema hrvatskom zakonodavstvu, nevjesti i ženiku pruža se mogućnost izbora sklapanja braka u građanskom i vjerskom obliku. Stoga, razlikuju se dva oblika sklapanja braka: građanski brak te vjerski brak s građanskim učincima. Razlike između ova dva oblika odnose se na nadležnost tijela¹³⁰ pred kojim se brak sklapa, mjesto i način sklapanja braka, a odnosi se i na prijavu namjere za sklapanje braka. Što se tiče učinaka braka, isti su kao i osnove njihova prestanka.¹³¹

Kod sklapanja braka u građanskom obliku, nevjesta i ženik svoju namjeru sklapanja braka moraju osobno prijaviti matičaru¹³² nadležnom za mjesto u kojem žele sklopiti brak.¹³³ Takva prijava namjere sklapanja braka isključuje mogućnost da ih zastupa opunomoćenik ili zakonski zastupnik što olakšava matičaru utvrđivanje ispunjavanja pretpostavki za sklapanje braka.¹³⁴ Osim osobne prijave, sustav e-Građani, točnije usluga e-Prijava vjenčanja, pruža mogućnost nevjesti i ženiku da to učine online, a u tom slučaju matičar sastavlja zapisnik o prijavi namjere sklapanja braka. Prije samog čina sklapanja braka, matičar je dužan obaviti pojedine radnje koje se odnose na provjeravanje ispunjavanja pretpostavki za sklapanje braka. Matičar će na temelju izjave nevjeste i ženika, odnosno na drugi način, utvrditi postojanje takvih pretpostavki. Uvidom u maticu rođenih za svakog od njih doznaje dob nevjeste i ženika te time utvrđuje da ne postoji bračna smetnja maloljetnosti, različitosti spolova, njihovo slobodno bračno stanje¹³⁵, ali i moguće je usporedbom izvadaka ispitati i (ne) postojanje drugih bračnih smetnji, npr. srodstva po krvi, ili drugih relevantnih činjenica poput njihova državljanstva radi određivanja mjerodavnog prava za pretpostavke za sklapanje braka. Matičar od nevjeste i ženika može zatražiti i druge isprave koje,

¹²⁹ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 176.

¹³⁰ Prema čl. 13. *Obiteljskog zakona*, brak se u građanskom obliku sklapa pred matičarem, a u vjerskom pred službenikom vjerske zajednice koja s RH o tome ima uređene pravne odnose.

¹³¹ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 32.

¹³² Samo ako je brak sklopljen pred njim, može se govoriti o ispunjenju jedne od pretpostavki za sklapanje braka.

¹³³ Čl. 14. *Obiteljskog zakona*

¹³⁴ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 32.

¹³⁵ Odnosno da nijedan od njih nije u vrijeme sklapanja braka u braku s nekom drugom osobom.

primjerice, mogu biti: pravomoćno sudsko rješenje o dopuštenju sklapanja braka¹³⁶, pravomoćna presuda o razvodu braka, poništaju braka ili proglašenju braka nepostojećim, pravomoćno rješenje o vraćanju poslovne sposobnosti te izvadak iz matice umrlih. U slučaju da matičar ustanovi da neka od pretpostavki za sklapanje braka nije ispunjena, o tome obavještava nevjestu i ženika na način da sastavlja bilješku koju unosi u prijavu namjere sklapanja braka te im ju uručuje. Nevjesta i ženik potom imaju rok od osam dana od priopćenja nemogućnosti sklapanja braka da nadležnom upravnom tijelu županije, odnosno Grada Zagreba, podnesu zahtjev za utvrđivanje ispunjavanja pretpostavki za sklapanje braka. Obveza je nadležnog tijela odlučiti u roku od petnaest dana od dana primitka zahtjeva.¹³⁷

Kada su ispunjene sve pretpostavke za sklapanje braka, tada matičar ima određene dužnosti. Prvo, obvezan je uzeti odluku nevjeste i ženika o izboru prezimena te istu evidentirati na obrascu prijave namjere sklapanja braka, a potom ih upoznati o pravima i dužnostima u braku.¹³⁸ Također, matičar je dužan upoznati nevjestu i ženika o mogućnosti uređenja imovinskih odnosa u braku na temelju bračnog ugovora te putem sustava bračne stečevine. Nakon obavljenih navedenih radnji, nevjesta i ženik potpisuju na prijavi za sklapanje braka da ih je matičar o svemu ovome obavijestio. Zatim, matičar zajedno s nevjestom i ženikom izabire dan sklapanja braka.¹³⁹ On se određuje u roku od 30 do 45 dana od dana prijave namjere sklapanja braka, no u iznimnim situacijama može biti i ranije, ali i kasnije¹⁴⁰. Brak se sklapa na svečan način u službenoj prostoriji, a iznimno na drugom prikladnom mjestu o čemu odluku donosi matičar, uz plaćanje posebne naknade za sklapanje braka izvan službene prostorije.¹⁴¹ Pravilnikom o mjerilima za određivanje iznosa i namjeni naknade ostvarene za sklapanje braka izvan službene prostorije¹⁴² utvrđuju se mjerila za utvrđivanje iznosa i namjene posebne naknade koja se plaća za sklapanje braka izvan službene prostorije. Bračni drugovi, ukoliko su se predomislili, mogu svoju namjeru za sklapanje braka povući, a ako na dan koji je određen za sklapanje braka ne pristupe, smatra se da je prijava povučena.

¹³⁶ Takvo rješenje se može zatražiti u slučaju maloljetnosti ili lišenja poslovne sposobnosti.

¹³⁷ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 33.-34.

¹³⁸ Prava i dužnosti koja proizlaze iz braka: ravnopravnost, dužnost vjernosti, uzajamno pomaganje, uzdržavanje, poštovanje, održavanje skladnih bračnih i obiteljskih odnosa, sporazumijevanje.

¹³⁹ Hrabar, D., Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, 2019., str. 33.

¹⁴⁰ Takvi razlozi moraju biti opravdani, a najčešće može biti rođenje djeteta, odlazak na put i sl.

¹⁴¹ Čl. 18. *Obiteljskog zakona*

¹⁴² *Pravilnik o mjerilima za određivanje iznosa i namjeni naknade ostvarene za sklapanje braka izvan službene prostorije*, Narodne novine, br. 36/20

Postupak sklapanja braka započinje matičar provjerom nazočnosti nevjeste i ženika te svjedoka. Zatim objavljuje da ne postoje zapreke za sklapanje braka, a cijeli postupak sklapanja braka mora biti popraćen prigodnim govorom čiji smisao mora biti obavještanje nevjeste i ženika o njihovim pravima i dužnostima u braku, kako propisuje Obiteljski zakon. U takvom govoru mora istaknuti značenje braka kao društvenog i osobnog odnosa, ali i njegovu važnost za obiteljski život. Kao središnji trenutak prilikom sklapanja braka izdvaja se onaj kada matičar poimence pita nevjestu i ženika žele li sklopiti brak. Kada primi suglasnu, afirmativnu izjavu, nevjeste i ženika, njegova dužnost jest da objavi da je, pritom navodeći osobna imena, između njih sklopljen brak. Na kraju, matičareva dužnost je činjenicu sklopljenog braka upisati u maticu vjenčanih, a ženi, mužu i svjedocima omogućiti potpis u maticu vjenčanih. Također, matičar je dužan i sam potpisati se u maticu te nakon toga uručuje izvadak iz matice vjenčanih čime se dokazuje sklopljeni brak. Ako propusti koju radnju za vrijeme sklapanja braka, za nastanak braka nema negativnih posljedica¹⁴³. No, prema Zakonu o državnim službenicima, podložan je stegovnoj i kaznenoj odgovornosti za svoje propuste.¹⁴⁴ Također, Kazneni zakon¹⁴⁵ propisuje kao kazneno djelo kad ovlaštena osoba omogući sklapanje braka iako nisu ispunjene sve pretpostavke za postojanje i valjanost braka te propisuje kaznu zatvora do tri godine. Ako zbog propusta ili nemara matičara dođe do sklapanja braka koji ima neku zapreku, za bračne drugove preostaje jedino mogućnost vođenja sudskog spora o nepostojanju ili postojanju braka ili poništaju braka, a ako su bračni drugovi pretrpjeli štetu, mogli bi u posebnom sudskom postupku tražiti naknadu štete protiv Republike Hrvatske.¹⁴⁶

Kod sklapanja vjerskog braka s građanskim učincima, potrebno je ispuniti neke posebne pretpostavke, odnosno zahtjeve: brak mora biti sklopljen pred službenikom vjerske zajednice s kojim RH ima o tome uređene odnose, nevjesta i ženik prije sklapanja braka moraju pribaviti potvrdu o ispunjavanju zakonskih pretpostavki za sklapanje braka te vjerski brak mora biti sklopljen u roku od tri mjeseca od izdavanja navedene potvrde. Ako neka od navedenih pretpostavki nije ispunjena, brak koji je sklopljen nije nastao te stoga nema ni pravnih učinaka. Kako je i navedeno, osobe koje namjeravaju sklopiti brak moraju se obratiti matičaru radi

¹⁴³ Osim ako nije upitao o pristanku braka.

¹⁴⁴¹⁴⁴ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 36.-37.

¹⁴⁵ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 109/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24

¹⁴⁶ Čl. 168. Kaznenog zakona

izdavanja potvrde. Također, postoji i poseban oblik izgleda takve potvrde, a propisan je Pravilnikom o sadržaju i obliku Potvrde za sklapanje braka¹⁴⁷. Njime je propisano da se navedena potvrda izdaje u dva primjerka, od kojih jedan služi matičaru za evidenciju o sklopljenim vjerskim brakom s građanskim učincima, a drugi nakon sklapanja braka zadržava vjerska zajednica. Osim izdavanja potvrde, matičareva dužnost je ista kao i kod građanskog sklapanja braka; upoznavanje s pravima i dužnostima, mogućnost uređenja imovinskih odnosa u braku i sl.¹⁴⁸

Nakon obreda vjenčanja, obveza je službenika vjerske zajednice da u roku od pet dana potvrdu vrati matičaru koji ju je izdao. Na taj način matičar može izvršiti upis u maticu vjenčanih. Zatim je matičareva dužnost da po primitku potvrde, a u roku od tri dana, vjerski brak upiše u maticu vjenčanih te da bračnim drugovima izda izvadak iz matice vjenčanih. Ako se dogodi propust službenika vjerske zajednice ili matičara, brak postoji, no za dokazivanje je potrebno voditi sudski spor o tome da su pretpostavke za sklapanje braka bile ispunjene.¹⁴⁹

8. ODGOVORNOST MATIČARA

Matičari za svoj rad mogu odgovarati stegovno, materijalno i kazнено.

¹⁴⁷ Pravilnik o sadržaju i obliku Potvrde za sklapanje braka, Narodne novine, br. 67/17

¹⁴⁸ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 39.-40.

¹⁴⁹ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019., str. 41.-42.

8.1. Stegovna odgovornost

Budući da su matičari državni službenici, kada se radi o odgovornosti za povredu službene dužnosti, na njih se primjenjuje Zakon o državnim službenicima. Do primjenjivanja odredbi vezanih za povredu dolazi u slučaju ako matičar povjerene poslove ne obavlja savjesno, stručno niti u predviđenim rokovima, odnosno ako se ne pridržava Ustava, zakona i drugih propisa, kao ni pravila ponašanja za vrijeme službe ili u vezi sa službom.¹⁵⁰ Kako Zakon propisuje, povrede službene dužnosti mogu biti lake i teške. Lake povrede se propisuju zakonom, uredbom Vlade i pravilnikom o unutarnjem redu, dok se teške povrede propisuju samo zakonom.¹⁵¹

Lake povrede propisane Zakonom odnose se na učestalo kašnjenje na posao, odnosno raniji odlazak s posla, zatim neopravdano zakašnjenje na posao više od sat vremena dnevno, učestalo prekoračenje vremena propisanog za odmor (stanku) ili korištenja prava na odmor izvan propisanog vremena bez opravdanog razloga, napuštanje radnih prostorija tijekom radnog vremena bez odobrenja nadređenog državnog službenika, neuredno čuvanje spisa, podataka ili druge povjerene dokumentacije, neopravdan izostanak s posla jedan dan, neobavješćivanje nadređene osobe o spriječenosti dolaska na posao u roku od 24 sata bez opravdanog razloga te druge lake povrede službene dužnosti propisane zakonom, uredbom Vlade ili pravilnikom o unutarnjem redu. O navedenim povredama odlučuje čelnik upravnog tijela, a kazne koje su predviđene za povrede odnose se na javne opomene te novčane kazne u visini do 10% plaće službenika isplaćene u mjesecu kada je kazna izrečena.¹⁵²

Teške povrede službene dužnosti propisane za sve državne službenike odnose se na: neizvršavanje, nesavjesno, nepravodobno ili nemarno ispunjavanje službenih obveza; nezakoniti rad ili propuštanje poduzimanja mjera ili radnji na koje je državni službenik ovlašten radi sprječavanja nezakonitosti; davanje netočnih podataka kojima se utječe na donošenje odluka nadležnih tijela ili time nastaju druge štetne posljedice; odavanje službene ili druge tajne; zloraba položaja ili prekoračenje ovlasti u službi; odbijanje izvršenja naloga, ako za to ne postoje opravdani razlozi; neovlaštena posluga ili neodgovorno korištenje sredstava koja su povjerena za rad ili u vezi s radom; neovlašteno otkrivanje klasificiranog podatka u vezi s obavljanjem državne

¹⁵⁰ Čl. 108. Zakona o državnim službenicima

¹⁵¹ Čl. 110. Zakona o državnim službenicima

¹⁵² Čl. 111. i čl. 124. st. 1. Zakona o državnim službenicima

službe te druge teške povrede koje su propisane zakonom. O navedenim povredama službene dužnosti u prvom stupnju odlučuje Službenički sud, a u drugom stupnju Viši službenički sud koje ustrojava Vlada RH. Kazne koje su predviđene za teške povrede odnose se na novčanu kaznu na vrijeme od jednog do šest mjeseci, u mjesečnom iznosu od 10 do 20% ukupne plaće u netoiznosu, isplaćene državnom službeniku u mjesecu u kojem je kazna izrečena, zatim premještaj na drugo radno mjesto iste razine obrazovanja i, naposljetku, prestanak državne službe.¹⁵³

Na postupak zbog povrede službene dužnosti primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje opći upravni postupak¹⁵⁴ te je takav postupak hitan. Postupak zbog lake povrede službene dužnosti pokreće se na temelju zaključka čelnika tijela ili osobe koju on za to ovlasti, dok postupak zbog teške povrede pokreće čelnik tijela, odnosno osoba koju on za to ovlasti, danom predaje zahtjeva za pokretanje postupka Službeničkom sudu. Spomenuti zahtjev Službenički sud dostavlja državnom službeniku koji ima rok od osam dana u kojem može podnijeti odgovor na zahtjev. Rasprava u vođenju oba postupka je javna, a u postupku zbog teške povrede službene dužnosti mora se omogućiti saslušanje državnog službenika protiv kojeg je postupak pokrenut. Tijelo koje vodi postupak može donijeti odluku kojom će se javnost isključiti, a to može biti u slučajevima zaštite tajnosti podataka. U takvim postupcima odlučuje se rješenjem, dok se o pitanjima postupa zaključcima. Kod vođenja postupka zbog lake povrede službene dužnosti, protiv donesenog rješenja državni službenik može izjaviti žalbu Službeničkom sudu u roku od 15 dana od dana dostave rješenja. Nasuprot, protiv rješenja Službeničkog suda u postupku zbog teške povrede službene dužnosti, može izjaviti žalbu Višem službeničkom sudu u roku od 15 dana od dana dostave rješenja.¹⁵⁵

8.2. Materijalna odgovornost

Materijalna odgovornost odnosi se na odgovornost matičara za štetu koju je nanio u službi ili u vezi sa službom. Osim Zakona o državnim službenicima, odgovornost za štetu propisuje se i odredbama Zakona o obveznim odnosima¹⁵⁶ prema kojima pravna osoba odgovara za štetu koju

¹⁵³ Čl. 112., čl. 113. st. 2. i 3., čl. 124. Zakona o državnim službenicima

¹⁵⁴ Zakon o općem upravnom postupku, Narodne novine, br. 47/09, 110/21

¹⁵⁵ Čl. 115.-122. Zakona o državnim službenicima

¹⁵⁶ Čl. 1062. Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 145/23, 155/23

je njezino tijelo uzrokovalo trećoj osobi u obavljanju ili u vezi s obavljanjem svojih funkcija. Osoba kojoj je nanescna šteta ima pravo na naknadu takve štete, dok je matičar, odnosno državni službenik, dužan naknaditi štetu državnom tijelu.

Šteta koja je nanescna trećima može biti materijalna i nematerijalna. Kada se govori o materijalnoj šteti, govori se o šteti koja je nastala na imovini, a može biti obična šteta koja bi mogla nastati zbog troškova koje bi moglo izazvati vođenje raznih postupaka da bi se osporilo li dokazalo neko pravo koje proistječe iz statusa neunesenog u državne matice ili izmakla korist, odnosno dobitak kojem se netko nada po redovitom toku stvari ili prema posebnim okolnostima i bio bi ga ostvario da nije bilo štetne radnje. Kao neki od primjera izdvajaju se neunošenje naknadnog upisa o utvrđenom očinstvu, neunošenje naknadnog upisa o sklapanju braka u maticu rođenih ili propust matičara koji je sklopio brak da dostavi izvadak iz matice vjenčanih matičarima koji vode maticu rođenih bračnih drugova. U posljednjem slučaju propust matičara bi omogućio tom bračnom drugu da sklopi novi brak iako sadašnji nije prestao. Nadalje, druga vrsta štete može biti nematerijalna koja bi mogla nastati zbog povrede ugleda i časti, mogućnosti duševne boli ili sličnih razloga. Takvo neovlašteno iznošenje podataka koji su tajni vrijeđa privatnost osobe na koju se odnosi upis, ali može vrijeđati i članove njegove obitelji.¹⁵⁷

Prema odredbama Zakona o državnim službenicima, matičar je dužan naknaditi štetu koju u službi ili u vezi sa službom namjerno ili iz krajnje nepažnje nanese državnom tijelu. Nastanak štete, njezinu visinu i okolnosti pod kojima je nastala utvrđuje čelnik tijela, odnosno osoba koju on ovlasti odlukom koja nije upravni akt. Prije donošenja odluke, čelnik tijela obvezan je saslušati državnog službenika koji je napravio štetu. Ukoliko je do štete došlo postupanjem po nalogu čelnika tijela ili nadređene osobe, a državni službenik je prethodno stavio pisano upozorenje nadređenom da bi izvršenjem naloga mogla nastati šteta, državnog službenika će se u cijelosti osloboditi od odgovornosti za štetu.¹⁵⁸

8.3. Kaznena odgovornost

¹⁵⁷ Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019, str. 179. i 180.

¹⁵⁸ Čl. 129.-136. Zakona o državnim službenicima

Matičar može biti kazнено odgovoran ukoliko počini kaznena djela koja su predviđena odredbama Kaznenog zakona. Sankcija koju propisuje ovaj Zakon odnosi se na kaznu zatvora. Tako se, primjerice, ovlaštena osoba koja omogućí sklapanje braka iako nisu ispunjene sve pretpostavke, kažnjava kaznom zatvora u trajanju do tri godine.¹⁵⁹ Također će se kazniti službena ili odgovorna osoba koja u službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis unese neistinite podatke ili ne unese podatke koji su od važnosti, odnosno svojim potpisom ne ovjeri takvu ispravu, knjigu ili spis s neistinitim sadržajem ili službenim pečatom omogućí izradu isprave, knjige ili spisa. U tom slučaju, kažnjava se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.¹⁶⁰

Osim prethodno navedenog, predviđena su kaznena djela protiv službene dužnosti koji se odnose na zloporabu položaja i ovlasti te se u tom slučaju kažnjava službena ili odgovorna osoba ukoliko iskoristi svoj položaj ili ovlast, prekorači granice svoje ovlasti ili ne obavi dužnost pa shodno tome sebi i drugoj osobi pribavi korist ili drugome prouzroči štetu te se u tom slučaju kažnjava kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Nadalje, osoba koja zahtijeva ili primi mito, odnosno koja prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugoga da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koja se ne bi smjela obaviti ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koja bi se morala obaviti, kao i službena ili odgovorna osoba koja nakon obavljanja ili neobavljanja službene radnje primi mito. Sankcija za ovakvo postupanje iznosi kaznu zatvora u trajanju od jedne do deset godina.¹⁶¹ Trgovanje utjecajem, prema odredbama ovog Zakona, također se kažnjava. Ukoliko dođe do iskorištavanja društvenog ili službenog položaja ili se utjecajem posreduje da se obavi neka službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti, odnosno da se ne obavi neka radnja, tada će se osoba kazniti kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.¹⁶² Naposljetku, odavanje službene kazne, odnosno tko neovlašteno drugome priopći, preda ili na drugi način učini neklasificirane podatke dostupnima, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.¹⁶³

9. ZAKLJUČAK

¹⁵⁹ Čl. 168. Kaznenog zakona

¹⁶⁰ Čl. 279. Kaznenog zakona

¹⁶¹ Čl. 293. st. 1. i 2. Kaznenog zakona

¹⁶² Čl. 295. st. 1. Kaznenog zakona

¹⁶³ Čl. 300. st. 1. Kaznenog zakona

Na razvoj državnih matica utjecaj su imali brojni društveni i povijesni čimbenici. Početak matičarstva u Republici Hrvatskoj veže se u crkvu i crkvene vlasti od kojih je najvažnija bila matica rođenih u koju su se unosile sve statusne promjene. Matične knjige su danas važne kako za evidenciju pojedinih činjenica, tako i kao bogati povijesni izvori jer pružaju podatke o porijeklu i raširenosti obitelji, migraciji stanovništva, ali i o poplavama, epidemijama i drugim zaraznim bolestima. Procesom razvoja društva uloga matičnih knjiga se povećava te one postaju jedna od najvažnijih evidencija za stanovništvo. Nadalje, razvoj matičnih knjiga obilježava i razdoblje pojave apsolutističke vladavine u Europi jer se u tome razdoblju razvoja svijest o matičnim knjigama, a ulogu vođenja knjiga na sebe preuzimaju državni organi. Navedeni trenutak izdvojila bih kao jedan od najključnijih u povijesti matičarstva iz razloga što se od tada pa sve do danas matične knjige vode u nadležnosti državnih organa.

Vlada Republike Hrvatske je 1993. godine donijela Zakon o državnim maticama kojim su propisane vrste državnih matica, temeljne ovlasti i obaveze matičara te izvaci i potvrde iz državnih matica, a jedna od najvažnijih izmjena ovog Zakona dogodila se 2013. godine kada se državne matice, umjesto na papiru, počinju voditi u digitalnom obliku. Na navedenu izmjenu utjecao je tehnološki i digitalni razvoj. Vođenje državnih matica u digitalnom obliku predstavlja transparentniji i jednostavniji način vođenja matica jer državni službenici nisu više u obvezi voditi matice na papiru, nego sve poslove vezane uz upis činjenica mogu obaviti putem jedinstvenog informacijskog sustava državnih matica. Navedena izmjena, osim što je pozitivna za državne službenike, od velike je koristi i za same građane. Oni pristupom internetu, odnosno putem sustava e-Građani mogu na brzi i efikasan način pristupiti uslugama koje se nude i izdati potvrde i izvatke koji su im potrebni, npr. rodni list ili domovnicu. Osobe ovlaštene za obavljanje poslova vezanih uz državne matice su državni službenici, odnosno matičari. Na njih se primjenjuje Zakon o državnim službenicima te kao takvi podliježu stegovnoj, materijalnoj i kaznenoj odgovornosti.

Zaključno, državne matice su danas neizostavan dio pravnog sustava. Njihova važnost proizlazi iz pružanja istinitih i vjerodostojnih podataka, ali i osiguravanja transparentnosti i prilagodbi novim izazovima, odnosno tehnologijama. Stoga, matice moraju neprestano pratiti tehnološki razvoj i prilagođavati mu se kako bi se i dalje osiguralo učinkovito obavljanje poslova.

POPIS LITERATURE

Knjige i znanstveni članci

Cik, N., Crkvene matične knjige kao izvor za povijesna istraživanja, na primjeru župe Đurđevac, Pro tempore, (10/11), 2016., Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/185369>

Čučić, V., Dubrovačke matične knjige - dragocjen izvor za povijesna istraživanja, Arhivski vjesnik, 48, 2005., Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/10627>

Hrabar, D., Korać Graovac, A., Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, 2019.

Milić, A., Matične knjige vojnih osoba u Hrvatskom državnom arhivu, Arhivski vjesnik, 58, 2015., Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/287255>

Skenderović, R., Smrtnost nekrštene novorođenčadi kao problem u istraživanju nataliteta i mortaliteta katoličkih zajednica u Slavoniji, Srijemu i Baranji tijekom 18. stoljeća, Scrinia Slavonica, 16, 2016., Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/177185>

Sršan, S., Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku, Arhivski vjesnik, 30, (1), 1987., Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/179126>

Zakoni

Zakon o državnim maticama, Narodne novine, br. 96/93, 76/13, 98/19, 133/22

Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23

Zakon o državnim službenicima, Narodne Novine, br. 155/23, 85/24

Zakon o općem upravnom postupku, Narodne novine, br. 47/09

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14, 98/19

Zakon o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine, br. 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21

Zakon o osobnom imenu, Narodne novine, br. 118/12, 70/17, 98/19

Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. SL SFRJ br. 4/77, 36/77, 6/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 34/91, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01,

117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14, 98/19

Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Narodne novine, br. 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24

Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19

Zakon o izvanparničnom postupku, Narodne novine, br. 59/23

Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 109/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 145/23, 155/23

Provedbeni propisi

Uredba o područjima matičnih ureda, Narodne novine, br. 2/98, 97/23

Naputak za provedbu Zakona o državnim maticama, Narodne novine, br. 117/21

Pravilnik o načinu prikupljanja medicinske dokumentacije te utvrđivanju uvjeta i pretpostavki za promjenu spola ili o životu u drugom rodnom identitetu, Narodne novine, br. 132/14

Naputak za vođenje registra životnog partnerstva, Narodne novine, br. 81/21

Pravilnik o obrascu matice vjenčanih, izvacima i potvrđama koji se izdaju na temelju državnih matica, Narodne novine, br. 91/13

Pravilnik o obrascu potvrde smrti, Narodne novine, br. 46/11

Pravilnik o mjerilima za određivanje iznosa i namjeni naknade ostvarene za sklapanje braka izvan službene prostorije, Narodne novine, br. 36/20

Pravilnik o sadržaju i obliku Potvrde za sklapanja braka, Narodne novine, br. 67/17

Presuda Europskog suda za ljudska prava

Eweida i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 15. siječnja 2013

Međunarodni propisi

Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C, 202/02)

Mrežni izvori

Ministarstvo pravosuđa i uprave, <https://mpudt.gov.hr/korisne-informacije/iz-djelokruga/drzavne-matrice-24504/isprave-iz-drzavnih-matica-24506/24506>, 20. srpnja 2024.

Slika 1. Rodni list, preuzeto s

https://mpudt.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/isprave%20matice//Rodni_list.pdf

Slika 2. Potvrda o slobodnom bračnom stanju, preuzeto s

https://mpudt.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/isprave%20matice//POTVRDA_o_slobodnom_bracnom_stanju_OIB.pdf

Slika 3. Izvadak iz matice rođenih, preuzeto s

<https://mpudt.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/isprave%20matice//IMR.pdf>